

ЖЕНСКИ СВЕТ

ЛИСТ ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

В Л А С Н И К:
ДОБРОТВОРНА ЗАДРУГА СРПКИЊА НОВОСАТКИЊА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ:
АРКАДИЈЕ ВАРАЂАНИН.

Излази: Сваког 1. дана у месецу по ст. кал.
Претплата, рукописи и све што се тиче листа, шаље се на уредништво Нови Сад (Ujvidék).

Цена: на годину 3 круне; за Србију 3¹/₂ динара.
За све остале земље 3¹/₂ франка у злату.
Поједини бројеви 30 потура.

Књиге и наше женске.

У нас има велики број девојака, које су свршиле вишу девојачку школу, препарандију, какав институт или лицеј, те остале код куће да чекају суђеног друга. Те и таке девојке имају довољно времена јер нису принуђене да заслужују ручак, вечеру, одело и т. д. те би се од њих с правом смело захтевати, да се не запуштају, да се саме лепом књижевношћу култивирају и да кашње као жене матере употребе то девојком стечено знање.

Али ми видимо нешто друго код наших девојака. Несретни луксуз влада и у васпитању као у ношњи; већина оних девојака, које имају мираза и које нису принуђене на зарађивање хлеба, уче из обичаја, пролазе кроз школе »жмурећи« а излазе без икаквог правога познавања оног, што су училе, уче да се зову да су нешто свршиле. Жалосно је то, али је истина. Оне, које би могле у женском друштвеном питању имати главну реч, које би доколне биле за општи друштвени женски напредак, немају спреме, јер немају воље; из школе не понесу ништа, кашње не читају оне корисне поучне књиге, предаду се друштвеним ситницама и удварању и тако остаје поље женског друштва у оном старом запуштеном стању. А зашто је женско друштвено питање запуштено? Зато, јер се женско питање непосредно женскиња

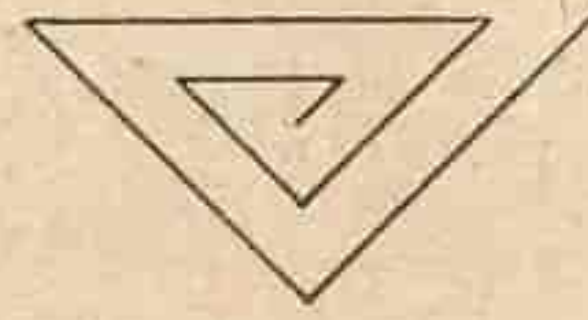
тиче, а оне саме не располажу оним што се тражи да се уреди то њихово, питање, а мушки гледају своја социјална витална или научна питања те се и не осврћу, не показују онолико озбиљне пажње и велике воље за женско питање. За то имамо пуно доказа. Сад долази питање, зашто да наше женске, које немају никаквих друштвено привредних дужности, које проводе девовање у опште познатом нераду, у шетњама, забавама, лицкањем, удварањем и поред којеквих љубавних пуних интрига романа, зашто не би те и таке девојке то слободно време употребиле на своју женску корист, на корист будуће жене, матере, домаћице, на корист оног друштва, којем припадају? Да, то је питање, на које је тешко одговорити и које се мора намећати сваком Србину, кад види стање нашег српског женског васпитања и култивирања. А како би се то најлакше постигло? Школом и добром књигом. Наука се не сме узимати као неки накит луксуз, јер онда се то не зове наука па ма се имало колико диплома; наука се мора сматрати као неко неопходно нужно средство за данашњи друштвени живот. Знање данас много више вреди у друштву него све остале друштвене упараграфљене конвенционалности; са знањем се данас више постижава, даље достиже, него са

салонским манирима а празном главом, то би требале и с тим би требале наше женске бити начисто и онда не би училе с трудом и вољом само оне сироте, које ће науком и од науке живети, већ и оне, које ће остати код куће, које су се у сретни час родиле, да не морају као девојке искусити грубу борбу за живот, те би такве девојке не само институт, вишу девојачку или препарандију свршиле тек из обичаја, већ би, ово је могуће, посећивале универзу, па као свршене универзитеткиње остале код куће до удадбе, које би служиле као углед целог женског друштва, које би уредиле и средиле женско питање, које би прве са себе збациле сав скупочени накит, раскинуле зид и границе женског велико господског друштва, примиле у своју средину и оне сироте, те им саветом, знањем и понашањем показале како се иде правој мети друштвеног напретка. Које не би могле свршавати универзу, те би иницијативом оних јако спремних женскиња прионуле оној школи, коју уче и даље би се саме помоћу здраве и дидактичне лектире усавршавале, те би куд и камо више користиле друштву него ли сада. Ја мислим да све женске увиђају велику оскудицу правих, способних, спремних и разборитих жена, а за бољи доказ спомињемо једину тако рећи у целом Српству на далеко чувену гђу Савку; зар да је, као што није, наше женско васпитање, не би бројало женско друштво на хиљаде гђа Савке? Та ми имамо доста велики број високих »дама«, које су краљице по баловима и у раскошу, па зар не би могле те и такве високе »даме« узети ону племениту друштвену дужност и правац, којег се држи и на ком ради гђа Савка толико година? Да, али онда се не би тјешили кад после пуних педесет година једва су донекле продрле ж. д. задруге и кад једини женски орган са ценом од три круне годишње, после двадесет и две године апелује на своје дужнике, а ко су ти дужници, него они исти, који троше не три него тридесет пута по три круне на накит, парфен сапун, пудер и ти боже знај остале ђинђурије; не треба нам бољи доказ, како наше женске цене

књижевност, како је помажу, него кад видимо да »Женски свет« остаје онај малени као и пре двадесет година. А од кога зависи његово проширење? Од женскиња. Нек нас нико рђаво не разуме, нек не узме ово као општар прекор. Ми смо из уверења говорили, а с најбољом намером, да, ако се да ово стање променити, нек се промене. У нас има приличан број женскиња, које познају који стран језик, па шта читају, ако уопште читају на страним језицима? Читају оно, што је отровно, опасно, читају пикантне романе, пуне љубавних интрига и с њим се трују, убијају ону узвишену страну девојачке невиности, стварају атентат на здраво и морално мишљење и сваћање. Код нас је и дан данас у моди код женскиња да читају тај литерарни трулеж, господа удварачи с тим предметом почињу говор у женском друштву, те се тај коров и смет књижевнички и данас на срамоту културног доба а на нашу моралну штету шири. Чак су у Швајцарској стали на пут тому злу, они забрањују да се младеж трује тиме и не дозвољавају појединим књижарским шпекулантима, да се користе на штету морала друштвеног. Нико боље ширење здраве корисне и поучне лектире не може вршити него ж. д. задруге; нек оне затраже помоћ у наших старијих, озбиљних мушкараца, нек стварају женска кола, али не зарад пуких ђефова, већ из убеђења, из потребе. Нек апелују и пропагишу код родитеља за бољом, здравијом и кориснијом девојачком културом, нек избаце из својих домова оне сензационалне отровне љубавне романе, нек шире дела о васпитању моралном, о карактеру особито Smajlsa, Spencera, Mantegascи, нек контролишу живот и развитак како умни тако и телесни својих девојака. Нек стварају женске библиотеке, једномречи, нек загреју девојке и младе жене, за здравом, поучном, корисном књигом као што су загрејане за модом, за комодитетом и свима осталим штетним стварима. Кад буду наше женске читале и уживале у озбиљним, поучним и научним књигама, кад буду критички, с пажњом читале, кад престане овај њихов празан девојачки живот, тад ће женско па и мушко

друштво брзо напредовати, јер ће имати велике помоћи у својим женскињама како са моралног тако и са материјалног и социјалног гледишта. Озбиљне, здраве лектуре треба нашим женскињама па да постану оно што су Ческиње, Немице, Швајцаркиње на које се наше женске често позивају, али слабо угледају.

Т. Живковић.

ХУМОРИСТИЧНЕ ПЕСМЕ

ВЛАДЕ М. ЛУЊЕВИЦЕ.

ДИЈАЛОГ О ЖЕНАМА.

»Жене су цвеће
Препуно красота,
Које краси пустињу —
Нашега живота.«
Тако једном рече
За столом крај пића —
Нежењени Тића.
— »Јесу цвеће,« тврди
Ожењени Јоца;
»Само не знам какво:
Коприва ил' боца?«

ИМА СРЕЋЕ ЗА СВАКОГА ...

Има среће за свакога —
И за шустер Перу,
Кад узима у женскиња —
За обућу меру.

Због ножица лепи', мали'
И због оне мере —
Е лепо би отишао
И ја у шустере.

ТО БИ СЛАТКО БИЛО.

Кад год руку ја пољубим
Сѣдој баба Кати —
И кад она после пољуб
У образ ми врати —

Горњи Милановац.

Неке мисли врло лепе
Салете ме тада:
Да је нешто уместо ње —
Унука јој млада.

Па да приђе мојој руци
То створење мило,
А ја бих је пољубио,
То би слатко било.

СРЕЋНА РУЖИЦА.

На истоку мајска зора
Почиње да руди,
А с' ружицом једна мома —
Кити своје груди.

Па јој збори: драга ружо
Видиш судбу твоју,
На груд'ма ћеш мојим свенут',
Не у перивоју.

Позавидех лепој ружи
Тој царици цвећа,
Што је тако зором рано —
Угледала срећа.

А из груди нехотице
Уздах ми се свали:
Аој Боже, да сам био —
Ја тај цветак мали!

Р О Б.

Свезане му руке не може да макне,
А карике звече страховито јасно,
Не може ни чела свога да се такне —
Опет пјева гласно.

Од куд робу снаге да он гласно пјева?
— Та он снаге има нада му је даде! —
Њему пјесма јадно, болно срце згријева,
Да ће пукнут ланци, то зацијело знаде.

Милан Трифуновић.

П Р И З Н А Њ Е.

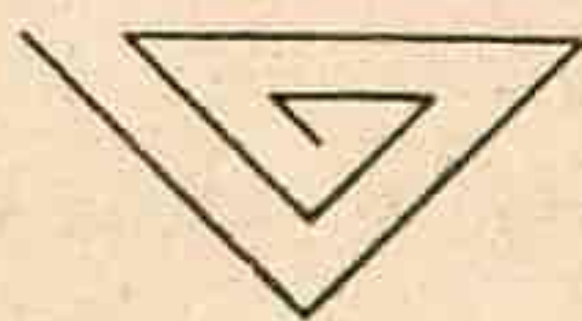
(гђици М. М.)

У предвечерје у тихом полумраку Признао сам ти, да си ми врло драга
 На прозору сам стајао с тобом јуче, Јер веруј, нисам могао дуже крити,
 Осећао сам кроз жиле струју млаку. Признао сам ти. Тебе издаде снага
 Рекао сам ти за боле што ме муче, И шапнула си: »Радо ћу твоја бити.«
 У предвечерје у тихом полумраку. Признао сам ти, да си ми врло драга.

И твоја глава клону на моје раме
 Наједном нешто напољу тек зашупта.
 Ти си се тргла: »Јух, ево моје маме!«
 Не бој се, није... Мрак се све већма спушта
 И лепа глава клону на моје раме.

Вел. Кикинда, 3. фебруара 1907.

Дим. П. Стојић.

Жена у физичко-психолошком погледу.

Нервни систем код жене, према општем свом строју, сличан је мушком, само што је код жене организам нежнији, слабији, па су и сами нерви тањи, финији и нежнији од мушких. Стручан анатом на први поглед разликоваће женски мозак од мушког. Женски у средњу руку лакши је од мушког за читавих сто педесет грама, али та разлика ни мало не искључује жену да у духовном погледу достигне па често пута и претекне човека. Ми се ни мало не слажемо са материјалистима да жена због лакшег мозга мора да влада и мањим умом, а то ћемо следећим фактима потврдити: 1) умне способности не зависе толико од женина мозга, колико од каквоће његове унутрашње грађе; 2) специфичка тежина женског мозга мало је мања од мушког; 3) одношај тежине мозга према осталом телу у бољем је положају код жене него код човека; 4) лакоћа мозга код жене не долази толико од лакоће ћелица можданих, који служе за мишљење, колико од танкоће нервних влакана, који управљају слабом мускулатуром женском; 5) женски је раст обично мањи од мушког и онда је природно да и обим мозга буде мањи; 6) најпосле обим и тежина мозга стварно зависе од духовног живота, који је код жене знатно мањи. Будућа жена без сумње биће са јачим и интензивнијим

духовним развићем, па наравно и са већим обимом и већом тежином мозга.

Каквоћа можданог рада зависи од сталног притицаја крви, која је засићена кисеоником. Јаче духовно напрезање може код жене имати рђавих последица по мождану радњу: при обичном удисању жена мање удише око 90 кубних сантиметара ваздуха но човек, а с тим и мање кисеоника улази у крв. Према томе постојаност и правилност мождане радње стварно зависи од правилног придолажења крви у мозак. Неправилно придолажење крви у мозак ствара неправилности и у духовном раду. Овом неправилном придолажењу крви веома често подлежи женски мозак, од чести то долази од осетљивости женске природе, а од чести услед извесног стања својственог женском организму. Како су жене већином мањег раста, то су им и нервна влакна краћа. Отуда и утисци код жене пре допиру до свести, јер жена брже прима утиске, а све то даје јасне доказе да жена са већом живошћу прима спољне утиске, а уједно да има и већу живост и у духовном животу.

Процес прерађивања врши се у самој души. Душа, по својој унутрашњој садржини, у зависности је од састава чулних органа, као и од самог духовног материјала што се предаје можданим центрима.

Дакле чулна опажања јесу елементи из којих се састоји целокупан наш духовни живот.

Постоји знатна разлика између човека и жене у погледу опажања, а из те разлике долази и разлика у душевном животу код обеју полова. Овде не треба разумети разлику у интелектуално-логичном опажању, где се човек већим делом јаки осећа, већ једино у примању утисака из спољњег света, који код жене, као што смо видели, пре доширу до можданих центара.

Духовни живот бржи је код жене него код човека. Њена опажања, представе, мисли, задовољства, решења, радње, слажу се узбуђеније, живље, страсније, него у већине људи. Сав духовни живот женин оснива се на тим фактима. Телесно ја игра код жене много већу улогу него код човека, како у природном свом смислу тако и у наравственом и друштвеном. Ово телесно ја јавља се као резултат узајамне радње нерава и опажања, а из чега се поново види да је сав душевни живот код жене у великој зависности од чулних органа, као и од нервне осетљивости женског организма.

Представе и мисли код жене. Представе се образују из утисака. Многобројним опитима утврђено је да је процес опажања бржи код жене него код човека, па према томе је и образовање представа брже код жене него код човека, само овде не може бити говор о верности представа. Брза реч — брзо и суђење. Отуда и долази да су ређе жене које муцају но људи; на осам муцавих људи долази тек једна жена.

Представе се чувају памћењем. Женска памет првенствено се односи на домаћи живот, на рад, породицу, материнске дужности и најпосле на своје мање и душевне особине. Женска памет показује се као слабија у свима апстрактним и научним питањима, а особито у политици, техници, индустрији, трговини и т. д. Али зато пак жену до дубоке старости служи памћење, што то код човека већ није.

У жене се необично живо јавља репродуктивна моћ, као и брзо образовање појмова из представа и комбиновање истих по законима асоцијације. Све ово долази

као последица брзог жениног опажања, представљања и осећања, а то се још потврђује и женином вештином да брзо говори, као и њеним бесмислицама на јави. Репродуковање представа код жене често пута бива несвесно, тако да се ни мало не ослања на логику. Њене представе и мисли лете од познатог ка непознатоме, од могућног — немогућном, од правде на кривду. Услед јаке примљивости жена осећа јаку потребу за примање нових представа, отуда се и јавља код жене љубопитство и жудња за шаренилом, као и за читање сензационих прича и романа.

Треба што тачније разликовати стваралачку машту од нестваралачке. Стваралачка машта или фантазија ствара ново. По форми својој она је у души научника, техничара, уметника, песника, и т. д. Обрађивање стваралачке маште врло је тешко, јер то зависи од душевних особина дотичне личности. До наших дана код женског пола мање је развијена продуктивна фантазија него код мушког. Додуше о томе има и изузетака. Било је из женског пола знаменитих глумица, песнакиња, списатељки и т. д. Али као неоспорим факт остаје да су све велике и знатне производе написали људи; све техничке и научне проналаске учинили су такође људи; најпосле велики уметници, архитектори, вајари, живописци, композитори били су људи. А све то доказује виши степен стваралачке маште у мушкој души. Могућно је, напослетку, како тврде поборници женске еманципације, да ће се временом овај одношај и променити у корист женину, али до наших дана ово преимућство има мушки пол.

Овде треба да се запитамо зашто је жена досада тако мало радила на овим пољима? Стваралачка машта није сасвим слободна у замишљању. То је духовна радња, која је строго везана не само законима логике, но нарочито и оном облашћу из које црпе своју грађу као нпр. из естетике, науке, техничке и т. д. Композитор, на пример, стално је везан законима контрапункта (вештина слагања више гласова међу собом) и хармоније; уметник опет стално је везан законима из своје

области. Продуктивна фантазија »игра у ланцима«. Жена се више задовољава лентимичним представама но сталним и логичним. На место строгих логичких закључака и пажљиве индукције, жена се радије управља по свом осећању, него по објективним нормама. Она готово увек субјективно суди и с тешком муком може да разликује стварно од случајног. Томе треба додати још и то да образовани људи располажу са већим бројем представа него образоване жене. Материјал за духовно стварање куд и камо је мањи и нижи код жене него код човека, и онда разуме се да су и духовна стварања мања код жене но код човека. Додуше можда ће се у будућности те диференције изравнати. Је ли женска машта неспособна за стварање или се то јавља као резултат социалног стања жениног? На то питање не може се пре одговорити, док се не уклоне сметње и преграде у женском образовању, као и у социалном погледу.

Природа је жену одредила да буде мајка. Да би жена била што боља мати њој је потребно да буде што интелигентнија, како би могла да увиди сваку потребу дечјег индивидуума. Њој је потребно да има нежно осећање; она мора имати јаку моралну вољу, а није јој потребан оштар логички ум. То је оружје потребно само човеку ради лакше борбе за опстанак.

Ако жена намерно избегава своје материнске дужности, онда постоји опасност да не изгуби своје прекрасне особине као што су благост и нежност, што је својствено само женској природи.

Сам живот у свом нормалном току даје жени више пријатних минута него човеку. Отуда је код жене већа животна енергија, већа приврженост према животу, а поред свега тога жене лакше носе ударце судбине и успешније се боре са поквареношћу, болестима и другим незгодама у животу. Примичући се старости, жене су ретко склоне на самоубиство.

И у наравственом погледу жена је куд и камо јача од човека. Шопенхауер шта више признаје да је жена ненадмашна у љубави, самопожртвовању, саосећању, милосрђу, благодарности и т. д. Нежна женска природа брзо се узбуђује саучешћем и симпатијом неголи сурова природа човекова. Мушко осећање често оглуви у борби за опстанак. Отуда и долази сувремена површност, гадан материјализам и реализам.

Уопште узевши, жена је један врло фини створ како у погледу телесне организације тако и духовне. Од човека се одликује брзином примања утисака и јачином њихових осећања.

Поборници женске еманципације теже да жену рационализирају — да је спреме за практички живот, али би све то било на њену штету. Природа је жену одредила да буде мајка, она то треба и да остане, јер нигде се неће наћи ни свећнија ни задовољнија него међу својом децом.

Бољевац (Србија).

С руског

Саватије М. Грбић,

учитељ.

ДИВНО ЈЕ!

Дивно је мајско вече,
Звезде трепере ти'о,
А вјетрић лаки се игра
К'о дјетић смион и чио.

Та он те љуби и грли
И срца ти се тиче!
У тихој, гле, долини —
Малени славуј кличе!

И он ти пјесму поје
И чаре твоје хвали,
А потока хладног губе се
Несташно бистри вали...

Милан Трифуновић.

МРАМОРНИ КИП.

У цветном парку, међ гранама ружа,
Девојче стоји — кип мраморан, бео;
Спустила главу, а лагани вео
Над вито тело до земље се пружа...

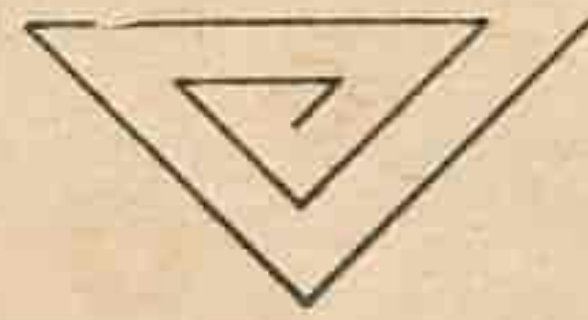
Ручицом малом скрива голе груди...
У власи њене с грана капље роса;
И она нема, полунага, боса
Вечито бдије усамљена туди.

Осек.

Тек вече благо када с неба пане,
И огањ дана негде мирно гине, —
По првом мраку, кроз сфере тишине
Пред лик тај хладни један пастир стане.

И тугом свладан љуби мрамор сиви...
У страсти пламти жар с усница врели,
И он не стаје, — ко да немо жели
Са пољупцима дух њен да оживи...

Славко С. Диклић.

НА ПОЉАНИ.

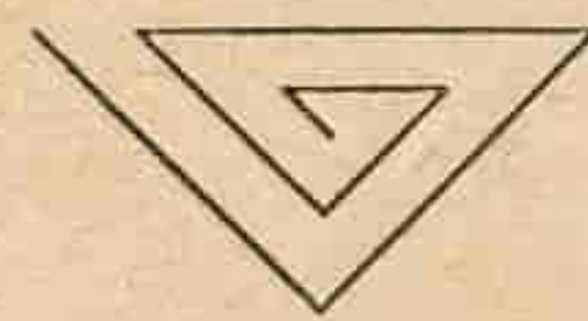
Када сам те срео Јело
На пољани тој,
Ускликн'о сам, ал' је бајна,
Благо, благо њој.

Благо оном коме сјаји
Таква звездица,
Кога грли, кога љуби,
Ова душица.

Ал' од тада срце моје
Обавија вај,
А суморан живот прати
Тужан уздисај....

10. јуна 1907. год.

Вук.

Прва изложба женског ручног рада у Чуругу.

Други дан Духова 11. (24.) јуна о. г. отворена је изложба женског ручног рада у Чуругу, коју су приредиле српске чурушке учитељице и забавиље уз припомоћ својих колега из места.

Тога дана могло се опазити много страних гостију у Чуругу, који су дошли, да посете изложбу. У четир сахата после — подне, испунила беше нестрпељива публика простор школског дворишта, чекајући да се што пре обави прописани програм, те да отпочне посматрање саме изложбе.

После четири сахата поздравио је госте г. М. Ђуричић учитељ, врло лепим и смишљеним говором, у коме је истакао вештину женских руку, које су cadre тако лепе радове да

створе, и истакао је заслуге чурушких учитељица и забавиље које нису жалиле труда око приређивања ове лепе изложбе.

За тим је певачко друштво отпевало тропар, а после тога је г. Љ. Апић говорио о индустрији. Г. Апић је врло лепо изнео слику, како би се по селима могле, помоћу женских задруга, створити радионице белог рубља, где би наше многе девојке нашле сталну зараду.

После тога отпочело је посматрање саме изложбе. Све ствари биле су смештене и изложене у две велике школске дворане. На вратима истих дочекаше нас девојке, Српкињице, све обучене у српском народном оделу, милина их је било гледати.

Кад смо ступили у дворане, задивили смо се овој првој чурушкој изложби женског ручног рада! Ту видесмо врло лепих ствари које изложише вредне ручице Српкиња, а које вешто сложише и наместише узор учитељице и забавиље чурушке тако, да сваком изложеном парчету згодно и одговарајуће место дадоше. Дворане беху врло лепо декорисане; не знате куда пре око да баците! Ту су дивни српски ћилимови, ту је платно, ту шупљика, ту златан и бео вез, и други дивни радови, које су све женске руке створиле.

Ту видесмо ручних радова из Србије, Босне, Срема, Бачке и Баната. Сваки посетилац ове дивне изложбе морао је бити пуно задовољан и радостан, када је видео, да се тако једна лепа и корисна замисао могла остварити и овде, у нашој малој средини.

Око приређивања ове изложбе највеће заслуге припадају госпођама учитељицама Даринци Јоцић—Велцло-

вој, Зори Станишић-Лесковац, госпођици учитељици Софији Апић и гђцама забавиљама Мари Чиплић и Милице Грешљикиној. А колико сам извештена, око скупљања ствари из места, највише је труда положила сестре гђе Апићеве, гђа Сара.

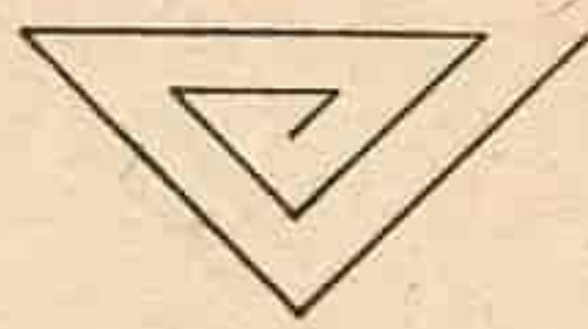
Е, па хвала нека је свима, а нарочито српском чурушком учитељском телу на њиховом неизмерном великом труду, којим су показали шта све може да учини слога и одушевљење српско, када је у питању да се истакне способност српска. —

У вече је био концерат уз суделовање војне капеле петроварадинске 70. пуковније. И на концерту је било заступљено све грађанство. На каси је тај дан пало преко 460 К.

У нади да ово неће бити и последња изложба, још једном изричем хвалу приређивачком одбору и кличем: Живели своме роду на понос и корист!!

Турија, 5. јула 1907. год.

М. К. М. рођ. С.

РУЖА И СЛАВУЈ.

У градини ружа цвета
И разлева мирис свој;
А на грани славуј пева,
Ружа слуша слатки пој.

»Певај, певај, друже мили?
Песма ти је јаду лек,
И тако је мог живота
Врло кратак цветни век.«

Београд, Маја 1906. г.

»Узбраће ме скоро мома,
На своју ме ставит' груд —
Тад ће твоја слатка песма
Мени бити узалуд.«

»Кад из врта нестане ме,
Ти удеси лаган лет,
Та теби је барем лако:
Широк ти је бели свет.«

Мара Личанинова.

М а т и.

Најсветлија тачка у животу жене, јесте прелаз њен у материнство. Мати! Ту најлепшу, најдостојнију улогу жене, дају нам наша деца. Дете је доиста најузвишенији појам задовољства жене, најважнији узрок женина живота. Жена без деце, свршава

својим животом још за живота; — жена са децом живи вазда, живи као наставак — у животу своје деце, и то је оно, што нас чини важним фактором у половници цела света, а као света у опште, првим и најважнијим поводом света и зависним свршетком

његовим. Природа, сама по себи брине се зато, да нам сачува ово достојно место, а ми, ако хоћемо да јој благодаримо, можемо то учинити најлакшим и најприроднијим начином, најбољим и најсигурнијим средством: срцем!

Љубав наша према деци, то је све, што природа тражи. То је све; — то је тако много, а ипак тако лако, да наша дужност, за делање на овом свету, јесте и остаје: богодана!

Замислите само, оно дивно мало створење божије, које нам јавља да је ту ради задовољства нашег, да је ту ради опстанка света, а зависно од љубави и неге матере своје.

Та је ли то тешко? Зацело није! Где је срце посредник за остварења великих задатака, ту је успех несумњиво основан, ту је поље рада благословено и — плодно! Таково поље рада, као материнство што је, ја не могу уступити ни једној задаћи човека, могу само да му завидим ако је све тешкоће у путу његова делања умео и могао савладати, могу да му завидим, ако је физички и умно јак.

Ми жене, ако смо довољно образоване за наш позив, опазимо брзо, како је тај живи предмет за нашу обраду већ дошао углађен и диван, поћи ћемо у корак напред, и видећемо да нам је једина дужност: «да га на рукама носимо» — вазда у висини свога срца. Свакога часа, опазимо како се развија духом и телом, како прима све утиске из своје околице, како се приближује срцем и душом својој мајци; оно постаје целим животом предано својој матери, постаје право чедо њено!

Развијање тела и напредак духа детиња, не само да је олакшица материнске дужности, него постаје из дана у дан све већа и све милија забава њена, све већи и лепши понос њен!

Прва благодарност детета према мајци лежи у погледу његову; у радосном тапшању ручица када нас види, и прве речи његове: мама!

То је управо поезија живота мајчина.

Живот сваке матере је леп. Леп је и мио, ако га заслађује здравље и доброта њене деце. Па и то у многоме зависи од нас. Ми треба и морамо да научимо, како се негују и образују деца, како се изводе на прави пут, како ће примити најбоље особине човечије самостално у своје руке, — укратко: како да постане човеком!

Дете је најближе мајци, мајка најближа детету, и ако тај факт у животу сваке матере постоји, онда је вештина за овај по човечанство важан и једини задатак наш већ ту! Мати треба да има бистар поглед на живот, треба да познаје људе и треба да живи мирно. За сваки посао, а нарочито за ваљану негу и брижљив одгој њене деце, треба јој слободан правац њена рада и тихи живот њезина дома. Мир је најузвишењи појам среће, и дете у таквим приликама добија правилно сваћање и посматрање свега и свачега око себе, и оно улази вољно и храбро у живот.

У срце детета морамо усађивати љубав према животу и свету, а вољу према раду и дужностима у опште. Дете мора од малена учити разликовати добро од зла, доцније морал од непоштења и најзад постаје оно — по овим правилима одгојено — и само добар учитељ млађима.

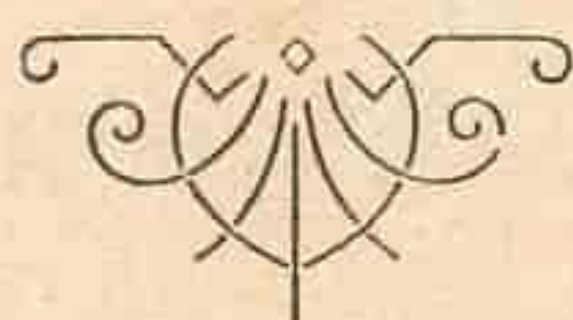
Успех, на тај начин постигнут, важи у очима сваког човека као једно велико дело, а посебно свака мати, па ма она живела у најскромнијим приликама, рећи ће при загрљају таковог свога детета ове речи: Кога је мени Бог дао, — и шта је мени Бог дао!

Улога мајчина је дивна; и као што рекох, једино срце мајчино може да буде истински чувар и бранилац детета, а у моментима, када заблиста у очима детета капљица сузе, нека га привуку руке њене на своје топле

груди, а дете ће чути и осетити да:
неће нико дирати, — не сме нико ди-
рати!

У то име: Српске мајке напред!
Шид, 1. маја 1907.

Олга Костић.

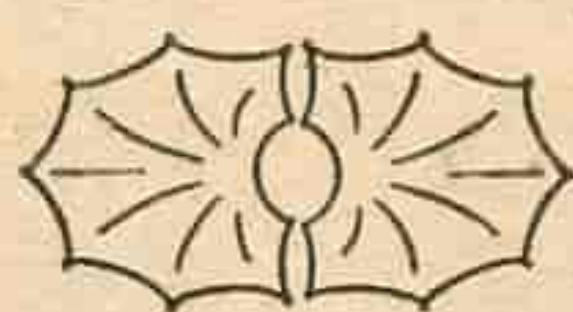
ВИДИМ ДА МОРАМ.

Рекао сам да ћу пјеват'
Плаву зору како зори,
Шарно поље, лисну гору
И поточић што жубори.

Рекао сам да ћу пјеват'
И мирисном росном цвјећу,
Казао сам... али шта ћу
Кад ми мисли теби л'јећу.

А и ти си цвјетак дивни,
Љепши него друго цвјеће,
Е, па онда зар је чудо —
Да ми мис'о теби л'јеће?

Атлета.

СРПКИЊА СИ!

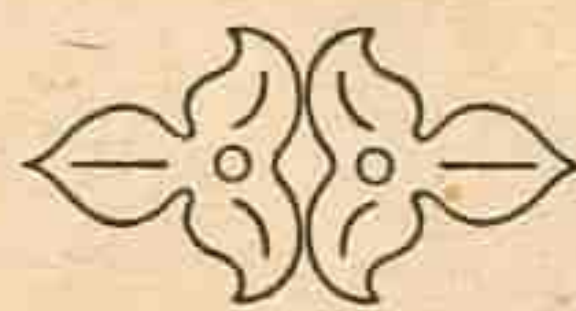
Кад на теби видим руво
Српско да ти тело краси
При том стидак девојачки
Онда знадем Српкиња си.

Ал' на теби када видим
Туђа рува свака кроја,
А дукати да ти ките
Она мека недра твоја —

Разнолики накит други,
Онда питам: Ко си? Шта си?
По раскошу оном твоме,
Ко ће рећи: Српкиња си!

Гуња, 18. јуна 1907.

Лазар Пешић Јованов.

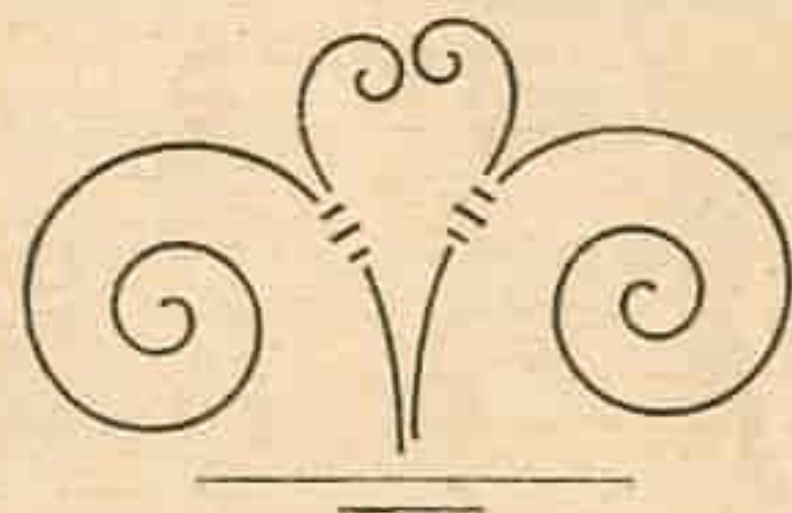
КРАЈ РЕКЕ.

Безбрижно и мртво површина спава Не жуборе вали, нит' се вода пени.
Кѡ уморно дете без свести и моћи, Ипак чујем звуке с површине меке,
А с висина месец лик јој озарава, И у немој ноћи јављају се мени
И трепере зраци у прохладној ноћи. Кѡ акорди пуни симфоније неке.

То се гробље, ваљда, у дубини буди:
Васкрсава живот на дну вала речног,
И спокојством кренут, пун негдашње жуди,
Стреса оков студи и мртвила вечног...

Загреб.

Славко С. Диклић.

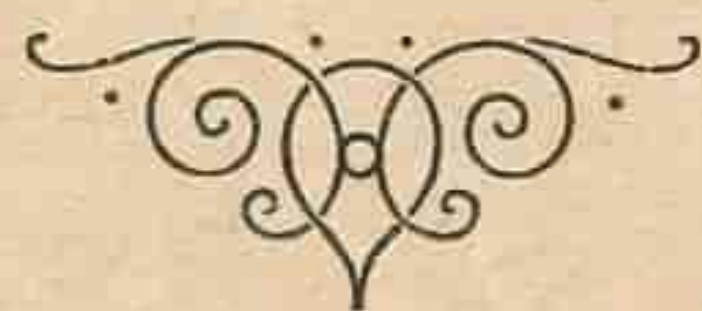
РОЂЕН-ДАН.

Још година једна мину
Непримјетно као сан,
А мени се већ наврши
Двадес' први рођен-дан.

Дан за даном тио иде,
Не опажаш њихов тек
И у томе лагано ће —
Проћи, проћи цјео в'јек.

Све полако, лако, лако
За даном ће ићи дан,
А мени ће једном стићи —
И последњи рођен-дан.

Атлета.

Народни златовез у Срба.

Данас после стотине година и му-
чно је ту можда разрезати линију,
што је у томе везу словенско, а што
је турско. Данашњи турски везови из
Херцег-Босне носе често лепи сло-
венски карактер, а само данашњи
турски везови из Цариграда носе по-
све турски карактер, наиме везене
турске натписе, џамије, куле и т. д.
То се лако види, ако за такве умет-
нике имаш очи.

Стари турски везови оплодили су
без сумње донекле и нашу српску
народну везиљу, то се види из на-
родне песме и приче, не само наше,
него и у других Словена, с којима
су Турци ратовали, особито у Руса
и Пољака. Битка код Chocima на при-
мер у опису Laskarysa (у 17. веку)
готово на свакој страници истиче
богате турске везове и тканине, див-
но везене заставе и дарове, чадоре,
завоје и коњске покровце, ћилиме
и т. д. Посланицима пољачким нуде,
да седну «na bogatym, zlotem kafto-
wanym kobiercu. . . . a namit (je) pe-
ten zbytkowych ozdób, bogatej brom,
rzadkich tkanin i zlotych naczyn...»
Али ту описује и богато одело По-
љака и Козака, њихове заставе и
ћилиме, на све то су и Турци веома
удивљено гледали, тражили их у име

дара за склопљено примирје, или
отимали их у биткама и са мртваца
скидали. Владаше дакле реципроци-
тет, о томе нема сумње.

О дивном музеју за наше везове
у загребачкој трговачкој комори пра-
во је рекао немачки стручњак: «Hier
ist konzentrierte Kraft, konzentriertes
Leben, ein Bild schönster Arbeit. Für
die beteiligten Industrien ist dieses
Museum ein wichtiger Knotenpunkt
der Entwicklung, an die oft ein neues
glänzendes Geschick, kaufmännische Er-
folge im Inland und auf den Weltmark-
anknüpfen. Wir machten immer un-
sere Glossen über den bizarren Get-
schmack, den Bauernweiber und „Na-
turvölker“ in ihrer Kleidung kundgeben,
und sehen nun hier mit angenehmen
Erstaunen welch' eine prächtige Aus-
wahl von Stoffen und Kopftüchern mit
frischen, zarten Blumenschmuck un-
sere Kroatinnen und Serbinnen ihr Eigen
nennen.**»

Тајна неоспориве лепоте српских
народних везова, тајна ове народне
поезије стоји у дивној свези онога,
што је одавна прошло са вечитом и

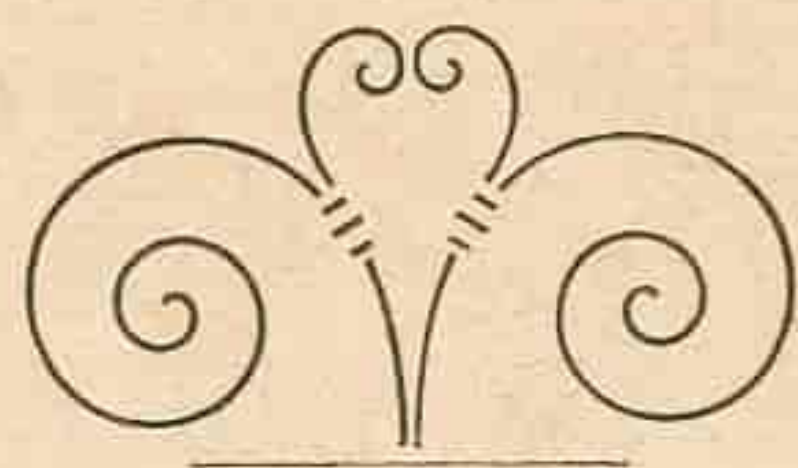
**» «Zeit 19. Mai 1906. Заиста одлично и објек-
тивно припознање нашој народној везиљи. Колико
разлога имаде интеллигентна српска госпођа, да свој
народни вез узљуби и да га свестрано проучи, јер
то је народно питање, на коме смо још доста за-
стали. Није ли рекла дивна госпођа Савка Субо-
тићка: «Аманет вам српска жена и њезина ручна
израда!» Држимо ју вазда у памети и у срцу!

*) «Opowidanie o wojnie Chocimskiej —J— Laska-
rys. — Warszawa».

живом природом, која увек говори срцу човечијем, а која је очевидац прошлости народне. Зато једноставна, припроста српска сељанка са рукама пуним жуљева носи у своме срцу хармонију, то живо осећање природе. Српска народна везиља стварала је дивне везилачке орнаменте без школе, без светла модерне просвете као што је и народни слепац стварао чаробне мелодије без светла вида, у вечитом мраку. Слепоћа скрива видљиви свет (у ова народна уметника) тамном копреном, која се слободно разастире преко мозга, чији рад отежава, а често и спречава. Али ипак тај мозак ствара у своме мраку делом из старих, делом из нових представа, које су примљене дру-

гим чулима, нов свет, таман и непријатан, коме је својствена тужна поезија пуна лепоте и чара, ствара орнаменталне мотиве, који свечано и лагано позајмљују слике од туге и славе историчких успомена.

Као радосну појаву у идеји подизања српске текстилне уметности можемо јавити то, да ће српски просветни Велики Савет у Сарајеву за српске модерне школе издати леп албум са народним орнаментима и техникама, а «Српска Матица» у Новом Саду штампаће опширну монографију о српској везилачкој уметности на основу историчких докумената из овога подручја, доселе у нас тако мало обрађеног. Било обоје народу на корист у сто добрих часова. Сарајево у очи Божића 1907.

Т И Ч Е.

Под стрехом Је грездо било
И у гњезду тиче мало.
Живело је задовољно
И безбрижно цвркулало.

Гледао сам са прозора,
Две су ласте долазиле.
Тепале му, мазиле га
И хране му доносиле.

Гњездо му већ тесно беше,
Јер се света зажелело.
Једног дана махну крил'ма
И у свет је полетело.

Колошвар, 24. јуна 1907.

Ал' небо се наоблачи.
На све стране грми, сева,
Киша лије, тиче лети
Једва бури одолева.

Малаксаше слаба крила
И у блато паде тиче,
Лежи тако без живота
Нити диже, нит' се миче.

*

Већ се ведри, а над гњездом
Видех, ласте две крстаре
И цвркућу тужно, тужно,
Тиче траже ласте старе . . .

Дим. П. Стојковић.

Што ћемо и куд ћемо са нашим ђацима?

Тако питају сами себе многи учитељи и родитељи, сад при свршетку школске године. Богати родитељи који немају много деце, могу како хоће, за њих и за њихову децу је

лако. Али куд ћемо са онима који нису богати, који немају на чем безбрижно да живе, или где се тесно тешко живи.

Све те младиће треба сад одмах

чим макар основну школу сврше у свет упутити у напредније крајеве, на изучавање које корисне привредне струке, где ће међу културним људима, осим своје струке угладити, образовати, цивилизирати, прекалити се, стећи ону светску мудрост, која се у никаквој школи не стиче и не учи. — У свету научи млад човек и разне стране језике, постане једном речи светски човек, а то треба и ваља сваком свега века, макар и не морао после хранити и бавити се својом струком коју је изучио. Све то ваља ће му и онда, кад га у солдате зовну, ваља ће и ономе, који тежи за каквоом државном или за ма каквоом другом службом, ваља ће једном речи свакоме, свега века, свуд у свакој прилици и неприлици, јер прекаљен, искусан, мудар

светски човек, који уме радити, тај је свуд пристао тај је увек и свуд угледан, напредан, срећан.

Упућујте дакле све ваљане српске ђаке од 12—15 година, а даље се не треба за њих старати, јер су та деца — ако слушају — збринута, осигурана за сву своју будућност, јер за њих је све збринута од првог дана њихова шегртовања, па док ваљан човек не постигне своју циљ, своју срећу.

Препорука наших познатих Срба учитеља, свештеника уважава се највише, јер се за њих зна, али и свако други ко жели да упутити и да препоручи ваљану здраву српску децу од 12—15 година, нека пише управи Српског Привредног Друштва Привредник у Загребу па ће добити одмах све нужне упуте.

Школе за заручнице.

Једна од најособитијих данашњих установа јест подuzeће једне младе жене, која има живог интереса у потребама времена, у коме живи. То је школа за удаваче — заручнице. У целом свету постоје само две такве школе, једна у лондонском предграђу, друга у Пенсилванији, а обадве је основала иста млада жена.

Незгоде, што их младе жене искусе прве године брачног живота, имају се приписати факту, што нису имале одговарајуће спреме. Већина заручница проведе време од заруке до венчања у „облацима“, место код огњишта. И не помишља се ту на живот. Њезина једина мисао је: хоће ли ме увек љубити? уместо: «како бих учинила, да ме увек љуби»?

Нећу овим да рекнем, е жена мора бити и «метла и лопата», али удаја је врста ортаклука, где је жена исто толико обвезана, као и муж. Његово је, да прибави кући све што треба, а њезино, да о томе бригу води. Же-

на се обично заноси кривим идеалима.

Брак је једино занимање, код ког питање о способности долази тек после свршеног чина. А то не ваља. Техничка спрема је потребна удавачи као и лечнику претходно шпитаљско искуство, пре него почне самосталан рад. Ако је брачни живот вештина, мора се учити, како се употребљује оруђе, пре него што се почне практиковати.

Дотична гђа вели о тој школи:

„Ову сам школу отпочела само са једном ученицом — кћери једне моје пријатељице у Лондону. Успех, што сам га код ње постигла, био је толики, да сам се усудила, најмити кућу у једном лондонском предграђу. Прве године имала сам само три ученице. После пет година морала сам прећи у већи стан. За тим се саставем са једном Американком и у договору с њом оснујем такву школу у Пенсилванији.

У почетку је свет мислио, да је то нека агенција за удају и женидбу и мушкарци ме обасуше писмима. Одговарала сам, да избор жена није у моме плану. Избор припада психологији, а ја се бавим само са практичношћу — изабраницу оспособљавам.

Спрема у овој школи је сасвим једноставна и циљ јој је, да усрећи мужеве. Бави се једино свакодневним кућанством. Наравно, кад и кад дају се и дидактичке лекције. На пример моје ученице опомињем, да не буду џандрљиве. Човек, који допушта, да му је жена џандрљива, није достојан да се зове муж. Но и то је ствар психологије.

Кување и куповање на пијаци, две су главне појединости нашег рада. За сваки обед имамо извесни ред јела. Од сваке девојке тражи се, да за сваки дан приреди јеловник. Особиту пажњу поклањамо јелима, која радо једу мужеве. — Важност куповања на пијаци не може се доста истаћи. Моје заручнице упућујем, како да купе месо и зелен; како да изаберу живину; колико је тога потребно за извесни број особа и колико да се плати за то. Купујући храну, учим их штедљивости. Свака ученица води недељни рачун за своје издржавање, прање и пеглање рубља и за све. Сваке недеље прегледају се ти рачуни, означи се, шта је преплаћено и учине се други исправци. Велики кућни рачуни раздражиће и најбољу мушку ћуд. — У шивењу предузима се крпљење и преплетање; за тим, како треба своме мужу скројити и сашити кошуљу. Који чо-

век не воли лепу «negligee» кошуљу? Многе заручнице урадиле су већи део свога руха у овој школи и тиме уштедиле приличну суму новаца. Све му је подлога штедљивост. И проблем о служинчади, такођер је у нашем плану. Свака заручница, на три месеца пре одласка, изабере себи слушкињу. У Енглеској нема у тој ствари тешкоћа, пошто је то већ чувено у друштвеној класи, откуд се слушкиње набављају, те се већ унапред многе пријављују. У Америци, где је питање о слушкињи највећа незгода за домаћицу, иде већ теже.

Дакле заручница изабере себи слушкињу, која дође и живи у школском одељењу за служинчад. Подвргнута је, наравно, правилима и реду школском. У осталом одговорна је само својој господарици. Ова је поучава уз савете и упуте учитељица.

У понедељак се пере рубље и том приликом поправљају се све мане и погрешке периља. Уторак је одређен за пеглање. На тај начин спремили смо изврсне периље.

Заручнице имају мало или нимало слободног времена, изузевши вечери. Домаћица не смије допустити, да се и један дневни посао протегне иза вечере. У то доба читају, раде fine ручне радове, свирају и т. д.

Наш је мото: Како да се усрећи муж? наш циљ: човек, његове потребе, нужде и комфорт.

Одавде одлазе заручнице на венчање, веселе и способне да предузму на себе бригу домаћице».

С енглеског: М. М о р а ч и н а.

„Срп. Ријеч“.

Српске женске рукотворине на балканској изложби.

— Српски етнографски музеј у Лондону. —

Лондон, крајем маја 1907.

У другој групи српског одељења на балканској изложби у Лондону

налази се павиљон српског етнографског музеја у Београду. Тај павиљон заузима простор од 115 квадратних

метара, а налази се између павиљона српског војног музеја и павиљона старог оружја г. Стеве Ђурчића.

Етнографски музеј је на врло видном месту и увек је препун посетилаца, који дивљењем посматрају лепу и богату српску ношњу. Павиљон музеја врло је лепо декорисан српским тканинама и добро намештен (урадио га је г. А. Зела, квестр-етнографског музеја). Зидови павиљона постављени су прикладним тапетима, а фигурине од гипса, обучене разним народним оделом постављене су на зеленом чојом превучене, постаменте. На средини павиљона је велика српска круна, израђена од наших ћилимова.

Цео је павиљон препун профаних предмета из области етнографије. На 30 фигурина од воска видимо народно одело, мушко и женско, из разних крајева Србије, Старе Србије и Мађедоније, из Златибора, Пирота, Власине, Тимока, Рама, Расине, Ваљева, Подгорине, Јасенице, Ниша, Шумадије, из околине Београда, Галичник, Косовског и Битољског поља.

У павиљону је изложено у великом броју: разних тканина, кошуља чарапа, вунених рукавица, ћилимова, горњег женског одела, повезивача за главу, везова, појаса, накита, финских радова од сребра и злата („срма“), дувански прибор, разни народни инструменти, дрвенарија, домаћи алати, корпе, тикве, ножеви, металне израде, сељачки судови, (грнчарија свих врста и обилата), чутуре, седла, гусле, гајде, ноте српских народних мелодија, разбоји, каце, конопља и т. д. и т. д.

Сем овога налази се (под кључем) у седам великих стаклених орманова (витрина) најбољи, најпробранији и најскупоценији предмети српског етнографског музеја. Ту су пробране

фигурине од воска, обучене у варошко и сељачко женско одело из Србије, са Косова, битољског поља, Моријова, скопске Црне Горе, Пећи, Призрена, Дебра и Средачке Жупе. Пред једном варошанком из Србије, у празничком оделу, стоји седефски сто са славским колачем, чашама за вино и послужењем за слатко.

У осталих шест стаклених орманова налазе се још најпробранији предмети: јелеци, платно, орнаменти, филтрански кујунџијски радови од срме: послужавник, ћасе и чаше за слатко, дувански прибор, искићено оружје, путир, крст и т. д.;

везови, скупоцено одело из Србије домаћа женска радиност;

косовски женски костими, златом и свилом везене женске кошуље и најбољи везови у Српству златом, сребром и свилом;

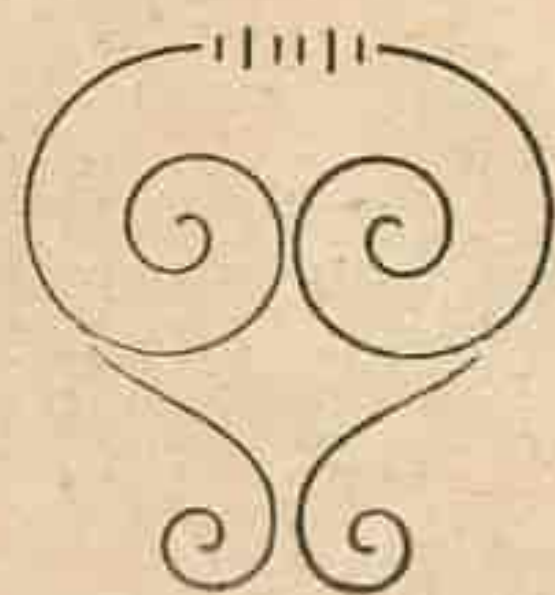
најбогатије израђена женска цубета из северозападне Старе Србије; антички орнаменти, затим оружје, дувански прибори, наџак и шарена ускршња јаја.

Највеће допадање посетилаца привлаче одела, везови, и све врсте женских рукотворина српских са Косова, из Пећи и Мађедоније. Врло је интересна и *сељачка кујна* потпуно намештена са огњиштем, на коме је на ражњу печено прасе. од гипса, испод кога гори ватра (црвене електричне сијалице). Око постављене сељачке трпезе седе сељак и сељанка и чекају да се испече печеница. Кујна је препуна посуђа и свега што у њу спада.

Павиљон српског етнографског музеја увек је препун публике, нарочито у сељачкој кујни и предсељачким костимима.

Српски етнографски музеј доиста је украсио изложбу Србије у Лондону.

Иван Иванић.

МАМИНО ЗЛАТО.

Ко рано рани на воду,
Умива лице румено,
За'ита воде лађане? —
Мамино злато зелено!

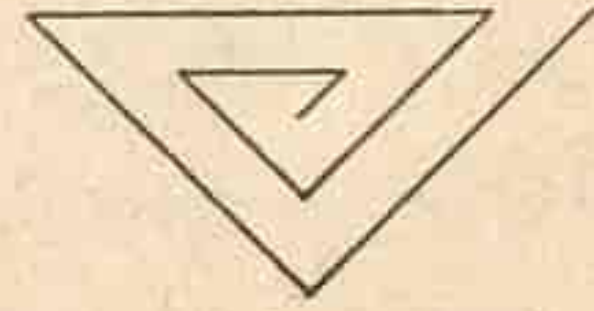
Ко рано рани у кући,
И зором пјева весело,
И мете дворе скровите?
Мамино злато пребело!

Г л а м о ч.

Ко рано рани кроз село,
И ити зором на дјело?
Младо ми срце однело,
Мамино злато весело!

Ко рано рани — урани
И зором узме вретено,
И преде жицу злаћану?
Мамино злато румено!

Исајије Митровић.

ИЗ ПЈЕСАМА »ПО РАСТАНКУ«.

XII.

Мјесец сјаје, поток тече,
Стара липа крај њег' стоји;
Све ме сјећа на 'ну вече
Кад се од ње ја одвоји.

Повјетарац тио пири,
Крај липе се бршљан вије,
Недалеко ружа мири —
Све је исто к'о и прије

Све је исто као прије,
Само што сам ту сам сада,
Јер »ње« више овде није
Крај потока ко некада

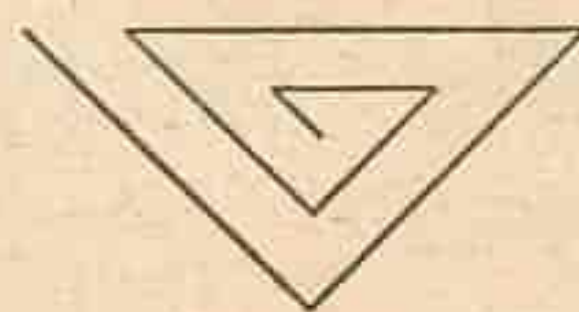
Сарајево, 1905. Бихаћ, 1906.

XLII.

Гдје сте л'јепи, сретни дани,
Гдје сте, гдје сте часи мили,
Гдје сте санци опјевани,
Куда сте се изгубили?

Вас одавно веће неста.
Спомен оста сам у груди',
Ал' ми срце још не преста.
Да за вама: плаче, жуди

Атлета.

Наши народни везови на изложби у Ишлу.

— Јелица Беловићева. —

Ишл, прекрасно купалиште светскога гласа, имао је летос изложбу домаће индустрије. Немци и Немце знаду добро ценити корист и важност таквих изложба. Уредио је „Verein zur Hebung der weiblichen Hausindustrie“ у алпским крајевима. Таквих задруга у новпје доба умаде обилно у немачким крајевима. А да Словени од тога прииера ништа не уче; да мирно гледају своје радове, имитиране од туђе руке, где пуне туђе цепове; ко је томе крив? Наши људи сами.

* * *
Висока госпођа надвојвоткиња Марија Валерија, племанита је протекторка те сепе задруге, па је и сама чином подупире; купује од ње, наручује од ње. А интернационална публика у Ишлу поводи се за њезпним примером. Изложбу су уредиле засебне учитељице поменути задруге и још неке госпође. Узложба је била занимљива, већ и поради разних везилачких техника, које је донела. Дворана бијаше раздељена у два дијела: десно бијаху везови на дебелом

платну (нашем народном „дебелашу“), или на Јава-платну у техници „крстачкој и у „исписари“. Обе технике ради и српска сељанка.

Бејаху овде дивни, нераскидљиви столњаџи, везени црвено и модро, жуто или лила идејал-концем (Perl). Те везове раде цуре за дугих зимских вечери код куће, па тиме заслуже по коју сјајну круну. А то је нешто што би заиста и српска девојка радити могла, да имамо задруге, која би је у томе руководила.

Зашарци (орнаменти) за ове везове, узети су за везиље у околици Ишлу, из аустријског музеја у Бечу. Немачка извештељица вели: „Sie stammen nach antiken Vorlagen“. А мени је та фраза добро позната. Ваља је овако преводити: то су зашарци из српских, хрватских, словачких, ческих, малоруских и пољачких крајева Аустрије.

Има и орнамената, које тамо „задругине“ учитељице саме цртају по природи.

Велику параду извели су у Ишлу и са другом једном словенском техником, са врстом читмарења „јалбом“. Они дакако веле »altägyptische Flechtarbeit«, јер им је Египат очовидно ближи, него да рекну: ово смо видели у аустријским словенским крајевима, па и ми са срећом веземо! Чињеница је, да су бечке учитељице год. 1896. један такав посао нашле код нас, однеле га у Беч и од онда га везу. А у Малоруса и данас га сељанка обилно везе. Старе Словенке разапеле би танке одређене ланене нитке од гране до гране у убавим својим луговима, па су ту везивале и плеле, певајући и надмећући се са вилама. Данас се то ради на засебним ђерђевима. Ова ће техника ове године владати у моди. Носе се капице, „fichus“, капишоне, торбице, читме итд. тако рђене. Дакако да је истина, да су и стари Египћани знали за ту технику, ама они су везли и друге везове, тамо је колевка културе! Али у Европи једини су Словени кроз векове очували и везли ову као и друге уметне везилачке технике. То је оно што је туђину данас мука признати!

Исто се тако en gros хвале у Ишлу са нашим дивним „ербезом“ и »омотаном шупљиком« и пошивеним везом »бројем«. Веле дакако и овде: punto tirato, а везу тиме читаве хаљине, блузе, простирке итд. Ову технику врло пажљиво негује и сарајевска српска школа. Изложени clou бијаше такођер наш словенски вез из Далмације: „бисерница“, „замптана мрежа“ и „кишићи“ (Filet antique, reticella, Klöppel.) Место да изрично кажу одакле су узели посве словенске оригиналне мотиве на томе везу, они причају у околици шарајући, да је то „antique“, да су »edle Motive« и „kunstvoll“. И тако наши народни везови у великом свету славе победе, али не под својим именом, као она јадна пепељуга у причи. Сви јој се диве, сви је славе док траје слава, а други дан она опет гола и боса у пепелу код огњишта...

Са много мање речи описује немачка извештељица ишланске изложбе модерне радове, тамо изложене: радове у стилу сецесије, у стилу Alt-Wien, и у начину „Biedermeier“, са оним обилатним напвним венчићима, звездастим цветовима, тракама и ђинђама. Изложба је донела и везове шпањолске и читме шпањолске (пајпре на нанкинг у везене, а онда на кадифу аплициране). То су заиста красни послови!

Интелигентна публика дама умела је све те везове достојно оценити, па их је управо страствено куповала такс, да су раднице везиље добиле од те изложбе лепе свотице заслуге.

Нови је дух и у нашим крајевима изменио социјалне и економске прилике у толико, да би врло нужно било, да (не само у радничким, него и у средњим сталежима) и жена, осим својих домаћих радова, још нешто привреди и у готовом. Проблеми ти нису тако замршени, само да је у нас више воље и разумевања за нашу дивну народну везилачку уметност!

С. Р.

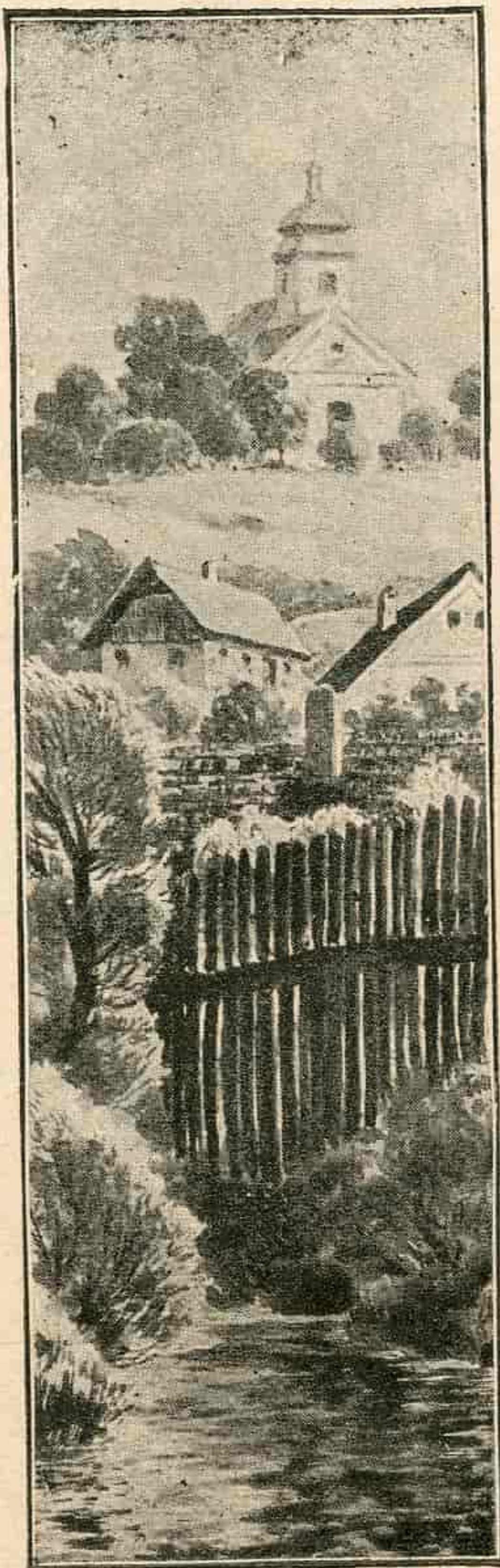

ИЗ »ПОСАВКИЊА«
УРОДИЛЕ.

Уродиле плаве шљиве
Ој
Уродиле,
Поломиле
Вите гране на све стране.
Ој
Јоле мој.

Шљиве чува зор-делија
Ој
Зор делија,
Анђелија
Моја цура најмилија
Ој
Јоле мој.

Шљиве чува Анђелија
Ој
Девет ноћи
И поноћи
Девет дана непрестана
Ој
Јоле мој.

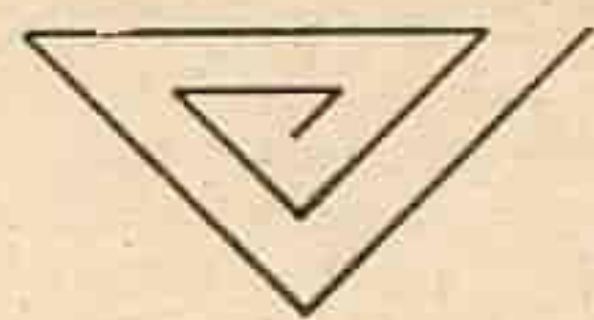

Нико шљиве не покраде
Ој
Нико шљиве,
Нико миве
Не сазнаде не покраде
Ој
Јоле мој.

А ја дођо једне ноћи,
Ој
Једне ноћи
О поноћи
Кад заспаше њене очи
Ој
Јоле мој.

Па ја обра шљиве двије
Ој,
Шљиве двије,
Слатке миве,
И још љубљах очи живе
Ој
Јоле мој.

Исаије Митровић.

Ж Д Р А Л И.

Ждрали, зар одосте? С Богом!
Ваш ми поклик тужно звони
Видим шта Вас у туђински
Непознати свијет гони.

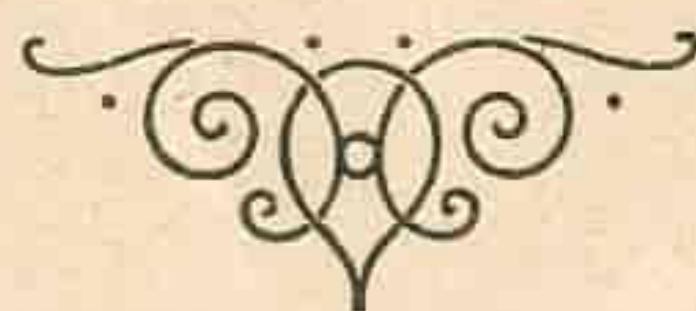
Вас ми зимња бура вија
Са Сјеверних ледних гора,
Те летите топлом југу
Преко Средиземног Мора.

Београд.

Ви одосте, а ја остах
У својему драгом свијету,
Да ми прати ко и увијек
Бурна младост зиму клету

Срећан пут Вам! Али знајте:
Да туђина живот рони!...
Доћ' ће дани да вас тежња
У завичај натраг гони.

Дим. Јефтовић-Полимац.

„Чувени модели“.

„Natura artis magistra—“ природа да иде природи у школу. То важи нарочито при изради набог љуцког тела, стари. Када уметник хоће, да даде своје најплеменитије творевине наше земље. Када би уметник хтео, да слика или јој замишљеној слици живота, он мора

да моделише напамет, он би се без сумње огрешио о тачност става, о истинитост покрета, како се он испољава из костура и остале укупне мускулатуре и о многе друге лепоте мирног или у покрету се налазећега тела. Ни највећи мајстори не могу се похвалити, да су без модела преставили облике љуцког тела иоле тачно у његовом пуном савршенству — на против они су баш више, него ма који фушери, чинили употребу од модела, ценећи мудро и паметно, да се без тачнога подржавања природе, не да постићи живо и карактеристично дејство.

До лепих модела, није лако доћи, јер су ретки. Природа је своје дарове поделила врло разноврсно и само својима одабраницима подарила је све.

Модел, чији су поједини делови развијени у пуној хармонији свом целином, налазе се само у врло ограниченом броју. Обично један модел има само лепу скалупљену руку, друга лепу мишицу, трећи, елегантно срезана рамена, четврти фино и снажно испољене груди, а остали друге особине телесне лепоте. Уметник се упозна поступно са имацима ових специјалиста а он се са њима послужи према потреби.

Главну вредност полаже пак на модел код кога су сређена сва пренумућства и он је сретан и пресретан ако нађе на такм модел. И тек му тада иде посао од руке; јер је природа најпозданија водиља ка истини, која му мора бити преча од свега. Ако модел врдне из некога разлога, па изостане од атељеја, то се дотични сликар или вајар нађе у великој неприлици. Још при крају свога живота, чувени сликар Акварела Тасини, који је умро пре две године, могао је да плане, кад је помислио, да га је при раду његове велике слике «суд Париза» изневерио модел за Афродиту, једна венецијанска лепотица из народа. Мајстора је стало много труда, док јој је нашао замену; али је први модел ипак био најбољи.

Ми ћемо овде, оставити на страну оне моделе, који свој атељески позив

упражњавају као неку врсту заната и имају студа материјалне добити, а говорићемо само у корист друге врсте модела, који се само из чисте наклоности или тежње за допадањем, нуде уметнику за углед у његову уметничком раду. Ови се чак могу да нађу и у најотменијим круговима друштва, и они се тим пре могу да назову „чувеним моделима“, што су они у многим случајевима тесно везани са именом и славом уметниковом. Чини на извесне женске природе неодољив чар, да се виде престављене и обожаване у слици или у мрамору: као богиња лепоте, музе или грације; сујета победи женску смиреност, која иначе треба да је очувана у свима приликама. Али је можда код многих жена и отмена помисао, да уметност облагорођава и уздиже ка идеалној чистоти — довољан разлог, да истакнутим мајсторима послужи за модел. Напоследку, свему томе придружи се и љубав, која не зна за никакве препоне а срећна је сама, ако одабранику свога срца може да послужи и да му вајди.

Још у старом добу било је чувених модела. Најчувенија била је Принса, најлепша жена свога доба а пријатељица Пракситеља, великог мајстора пластичне уметности. Прича, да је она својом лепотом чак победила судце ареопага и принудила је исте да кривца ослободи, значајна је по изванредну моћ ове женске појаве.

Са особитом вољом Пракситељ је изабрао за израду Афродите „im Schaum geborene Schönheitsgöttin“ у чијој појави беше сређено све што је природа, односно чара и дражи, могла подарити жени.

Принса је уметника одушевљавала на ове израде и била му је модел за исте. Његово најбоље и најогромније дело било је оно од старих многохваљена и цењена мраморна статуа Афродите од Киндоса. Она је представљена у оном моменту, када улази у море да се купа, па је из леве руке испустила огртач, да исто склизне на једну вазну. Орђинала данас нема. Има само у Ватикану пеке копије у мрамору као и једна

копија на Ненидском новцу, а да оне могу да послуже за истинску оцену савршенства овог дела.

У средњем веку «чувених модела», тако рећи нема на позорници. У првој половини XV. века, био је нарочито Фра Филипо Липи, који овде долази у питање. Рођен 1406. године у Флоренцу, он је као калуђер израдио на хору храма Прато у великим фрескама живот Св. Јована Крститеља и Св. Стевана. Најлепша слика у том циклусу јест игра Саломе. Као модел служила је уметнику Лукреција Бутти. Између њих двоје, развили су се односи усрдне наклоности, тако да је Фра Филипо иступио из монашког реда и оженио се Лукрецијом. Обадвоје беху срећни у брачном животу, док Филипо није умро 1469. г. у Стонету. Његове мадоне познате су под именом »флорентинске мадоне« и из сваке поједине провирује, да Лукреција и као жена није далеко стајала од њих.

Доцније са напредовањем ренесанса, постали су погледи на живот слободнији и природнији и сада је порастао број чувених модела. Сандро Ботићела, по свој прилици, употребио је у многим случајевима лепу Симонету, пријатељицу Ђулијана де Медића, јер је њена слика која се налази у берлинској галерији слика и коју је сликао овај уметник, скоро истоветна са лицима на његовим сликама „Пролеће и Афродита“. Симонета била је најлепша девојка у Флоренцу, па и ако чедо раденичких родитеља, ипак су је због њене лепоте, славили и у звезде ковали. Полициано и Марциано Фићило својим жарким песмама. Црта сањаљачке меланхолије бехе се упила у њено лепо лице, као бона слутња идућих горчина. Од ових није Симонета поштеђена, јер је Ђулијано 1478. године убијен при завери Пација пред самим главним олтаром флорентинске катедрале.

Рафаелов чувени модел Форнарина насликан је у тајанственој светлости рујне зоре. Њене чаробне црте најлепше су изражене у слици „Madonna della

Sedia“ а тако исто и у великој слици сикстинске мадоне. Оба су дела чувена у свету и њих понајвише копирају. Веле да је Форнарина била сељанче из околине Рима. Истину о том није лако утврдити, доста то што се она појављује у оним сликама, које је Рафаел сликао од 1508—1520. год. за време његова бављења у Риму са победоносном силом као краљица неба. Као што се прича, Рафаел је њу видео први пут приликом своје посете у Ватикану. На великој степеници седела је млада сељанка необичне лепоте и држала је у наручју мушко дете са правом материнском нежношћу. Очаран погледом ове лепе материнске радости; он је с' места нацртао ову групу угљеном на дну једног бурета.

Рафаел као што је познато остао је нежењен. Кад је његова родбина наваљивала на њега, да се жени, он је на то 1. јула 1514. године одговорио Симону Ђиарту ово:

„Што се тиче моје женидбе, то вам пре свега изјављујем. да сам Богу захвалан, што писам узео ону, коју сте ми ви најпре препоручивали, нити ма коју другу, и у томе сам био паметнији од вас свију што вас писам послушао. Уверен сам да и ви то увиђате и да не бих био на месту на коме сам, да писам тако урадио..... Из тога истога писма излази, да је кардинал Бибиена имао намеру, да уда за Рафаела своју сестричину старију Бибиену. И ако уметник — као што је прозирало између редака тога писма — беше везан на другу страну, то је ипак са Маријом и њим дошло до верења, али не до венчања, јер је смрт покосила вереницу пре истог.

Рафаел је по својој жељи сахрањен у капели Пантеона покрај Марије.

И велики млетачки уметник Palma di vecchio имао је скоро исто таки леп модел у лицу своје дивне плавушкaste кћери Виоланте, коју је он у својим, тако чаробно изведеним сликама, овековечио. Из црних очију фино срезане главице, пламти преста ватра. „Једна од тих слика налази се у берлинској гале-

рији слика. У бечкој галерији слика, налази се 6 идеално изведених слика, лепих жена од овога мајстора а у свима тим сликама, назпру се прекрасне црте и облици Виолантини, као и њезине ћерке Маргарите, које се деда у своме завештају онако богато сетно.

Да је Тицијан своју горду кћер Лавинију, праву млетачку лепотицу, много употребљавао за свој модел, позната је ствар. Она је делпла ову улогу са оном младом женском појавом, која као „La maetresse du Titien“ долази међу најлепше слике Лувра; даље са Херцегинjom Елеонором de Гонцага, која се дала сликати као „La bella“, као млада жена одевена само у бунди и као Венус, која се одмара на дивану и позната је под именом „Венере од Урбина“. Све ове слике, тако зване еманциповане Херцегинje, смештене су у флорентинској галерији слика. Лавинија је у берлинској галерији представљена врло чедна, у богатом руху одевена лепотица, која држи изнад главе воћем напуњену ћасу. У бечкој и дражђанској галерији и ту је она чедна представљена као невеста, која у руци држи перјем оперважену лепезу. Лавинија се удала 1555. године већ као презрела девојка, за некога Корнелија Сарцинелу и добила је од свога оца у име мираза, за ондашња времена велику суму од 2400 дуката и тежак златан ланац. Она је своме мужу подарила шесторо деце и умрла је већ 1561. године.

Веома је занимљив и други однос у коме је стајао други „чувени модел“ према своме мајстору, а то је била Саскија Уленбург према Рембранду, њезином толико обожавааном супругу, за кога се удала 1634. године. Она беше лепа и дражесна ћер угледних и богатих грађана из Фрисландије, где јој отац беше, најпре градоначелник, па онда дворски саветник. Она је донела своме мужу пуних 40.000 форината мираза. Но, још више од тога, она је унела у дом, Рембрандов срећу и пуно задовољства, унела је чар истинске домаћице, али је неумитна смрт учинила крај срећи њиховој.

Уз везе са овом љубљеном женом, потицала су многа подстрекавања за Рембранда. Слика његове жене, лебдила му је непрестано пред очима и у свима његовим сликама, ми видимо Саскино весело и љупко лице, где игра пресудну улогу. После њене смрти, истина ми видимо да Рембрандова радна снага не беше малаксала, али је у његовом домаћем газдинству наступила така низбрдица, да је Рембранд 1656. године пао под стециште. Када су 1669. године у Амстердаму сахранили овог великог мајстора, тада је спуштен у гроб један спромах човек, кога је одвећ рано оставио његов анђео хранитељ.

И Рубенс слично Рембранду, добио је у својој лепој жени Јелени Фурнети, коју је узео 1630. године после смрти своје прве жене — диван модел, а у исто време његов дом нову срећу и ново задовољство.

Поред многих слика, у којима је он представљао лепоту своје жене, јест и она породична слика, где се он шета испод руке са својом женом, која држи једног дечка на узици.

Ова се слика налази у Рочилдовој галерији слика у Паризу. Он је лепоту своје жене представио у многим другим својима сликама религиозне и митолошке природе. Он је њезине дражи представио чак и у најинтимнијим позитурама. Њих није толико уочити у отмици ћери Лептокописа у Минхенској галерији, у „девојка у купатилу“, у „суд Париза“ у Мадритској галерији, где је на се примила улогу Венуса. Ако је Рубенс све до краја свога живота 1640. године био плодан и велики уметник, онда се то може у великој мери приписати његовој верној и дивној жени, која га је на то пуних десет година истински одушевљавала.

Век и по, после Рубенсове смрти, дигла је француска револуција своју главу у вис и из метежа новог доба избио је смело, мудро и силно Наполеон на средњу и одмах за тим попео се на царски престо. Сва породица Бонапартова дошла је до великих почести —

браћа Наполеонова на престоле, а сестре му за крунисане главе.

Паулина Бонапарте удала се за кнеза Бордеза у Риму, врло богатог мекецена и потомка најстаријег племства. У то доба блистала је по Италији и далеко преко граница њених слава Антонија Кановасе, који је под снажним утецајем за стару уметност одушевљеног времена, вратио пластику од неприродног рококоа, на класичну преставу облика. Он је стварао младалачке појаве у белом мрамору, које су тада свакога, доводиле до усхићења и заноса. И онда није никакво чудо, што се и лепа, страсна и духовита Паулина Бордезе, одушевљавала за великог мајстора и његову уметност. И она му је с места послужила као модел за Венус, која упола нага лежи на дивану. Ово је ремек дело првог реда и оно је већ толико и толико пута у палати кнеза Бордезе, изазвало буру одушевљења и дивљења. Веле, да је Наполеон беснио од гнева, кад је дознао за овај скок своје сестре; али није се дало ништа учинити против ове недаће.

Још један други члан Бонапартове породице и ако много доцније, ступио је у интимне односе са једним уметником 31. октобра 1802. год. а то је била рођена принцеза Шарлота Наполеон, кћи Јосифа Бонапарте, најстаријег брата Наполеонова а некадашњег краља шпанског из брака са Маријом Клери, ћери богатог трговца из Марсела.

Млада и лепа принцеза Шарлота, удала се за тадашњег престолонаследника холандског, Наполеона Луја. После смрти свога мужа 17. марта 1831. год. она је ступила у односе, са толико у звезде кованим сликарем Робертом. Својим ремек-делом „Долазак жетелаца у ритове понтиненске“, француски је уметник изазвао читаву буру дивљења.

Принцеза се много пута бавила у

његовом атељеју и она му је за многу слику позајмила своје лепе црте. Уметник је живео у нади, да ће га принцеза узети за мужа, али од тога није могло бити ништа и он је на послетку извршио над собом самоубиство.

Споменућемо још и то, да је у Данекеровој чувеној мраморној групи „Аријанда јашећи на пантеру у сусрет Бахусу“ била модел чувена глумица Фосети, кћи врло пмућних родитеља из грађанског реда. Она је без сваког устегања 1807. год. баш када се Данекер бавио са бистом Шилеровом дала реч, да ће му бити модел за извесну цел. И већ 1807. године био је модел израђен у пловачи, а три године доцније у мрамору. Што је ово уметничко дело испало овако дивно, има се у првом реду да благодари његовом живом моделу.

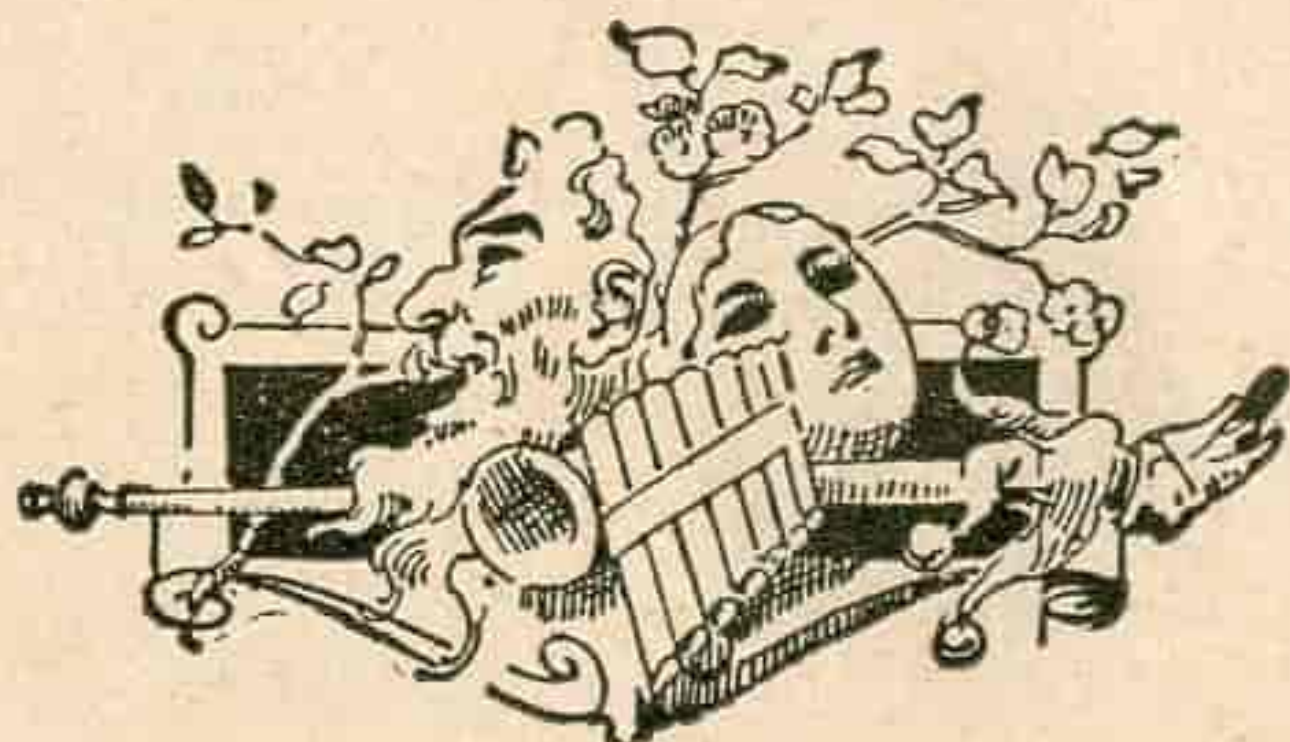
За израду појединих чести овог дела, он је по причању употребио још 20 најлепших жена из Немачке. Аријанда купљена је за 54.000 марака од државног саветника Бетмана и она се данас налази у његовом замку у Франкфурту на Мајни.

Најзад ваља нам споменути то, да је Ханс Макарт у избору својих модела, био врло срећне руке. Његов атеље у Бечу није се празнио од лепих жена веселог града на плавом Дунаву из најотменијих кругова друштва, које је он онако женијално бацао по своје платну па их умакао у море фантастичних боја, да човеку при гледању истих срце прекипи од усхићења и дивљења.

Велика уметност пуна је помирљивости; ми ступамо пред њена ремек-дела и не пада нам на ум, да распитујемо за њихове моделе, већ се занесемо од њене племените, неизмерне лепоте, која из ње блиста ведро као кристал.

Београд, 22. фебруара 1907.

Превео са немачког
Раде Д. Крајиновић.

У СПОМЕНИЦУ

једној мојој рођаци.

Колико пута у твојој жици
Сама ће рука, к'о да је зову,
Подићи с чела попале власи
И око пасти на збирку ову!

А књига ова, пуна, препуна
Разних имена, спомена драги,
Пренеће тебе из новог доба
У прошлост младу, — ах, Боже благи!

И тада, тада, спомени ови
Стављени овде од оног — овог,
Ко тице миле пренеће срећне,
Певајућ' песму пролећа новог.

Радуј се тада, — радуј и сада,
Сећај се целе прошлости твоје,
Јер то је живот. И веруј мени:
Кад прошлост гледаш светиња то је....

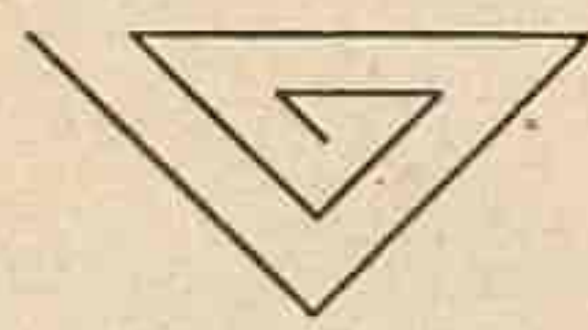
Ја знадем прошлост с борбе живота
Где нисам пао, ни јоште стао, —
А душа душе одавно оде
Како и куда? Бог би то знао!...

Али кад стиснем заморно чело,
И куцну часи светлога доба,
Далеко тада од светске вреве
Потпора иде а бега злоба....

О, лакше, зборим, то прошлост ходи,
И звона звоне, — о, звонте само!
У души мојој празник је тада:
То мајка моја долази амо....

Београд, 20./VII. 1903.

Биослав.

СИРОЧАД.

1.

Лишће пада,
Иде јесен нема,
Свака мајка
Сину даре спрема.

А кад дођу
Са венчања свати,
Песмом ће их
Баба дочекати.

О, миле су речи: »Слатка мамо!«
Још милије: »Ђерко моја мила!«
Шта је самац зна тек онај само,
Ком је мајку хладна земља скрила...

Сеја брата
Рузмарином кити,
На поласку
Сви ће сузе лити

Ја сам плачем,
Самдаровеспремам,
Сироче сам,
Никог свога немам.

Јака зима,
Студен ветар дува,
Дрвље ломи
И о стење грува.

3.

— Ох! свуда су
Немилосни људи,
За сироче
Празне суим груди.

2.

Свуда звуци весеља се оре,
Са милином милина се дружи,
Сви о срећи сневају и зборе,
Моје срце у самоћи тужи.

Крај крстаче
Стоји голо дете,
Шапће речи
Молитвице свете:

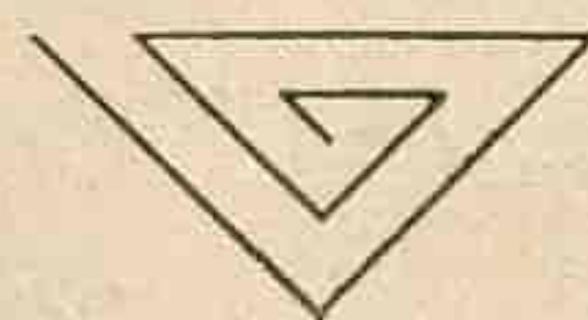
— Кад замолим
Кога кору хлеба,
Само рекне:
»Мојој деци треба!«

Ја не познам мајчинога крила,
Њене очи што се мило смеше; —
Слабашно сам детенце још била,
Кад ми мајку у гробље однеше...
Каменица.

— Мили Бого,
Прими чедо своје,
Однеси ме
До мајчице моје...

И тад снажно
Дуну ветарс брега,
Дете клону
Подгомилоснега...

Славко С. Диклић.

ДА ТИ ПЕВАМ!...

(Једној госпођици.)

Хоћу, драга, да ти певам
 Да из срца речи пишем,
 Да излијем, душе мисли
 Од њих, да ти, бисер нижем.

У милости, — у заносу,
 Да опевам очи твоје;
 Од њих ствара бујна машта
 Идеале, душе моје.

На твом лицу, руменило
 Примамљиво, у свом жару,
 Блиско сунцу на заходу
 Кад се губи у свом чару!...

Да опевам, душу твоју
 Где је милост сакривена;
 Где заносан дах мирише
 Као ружа расцветана!...

Све да скупим, да опевам
 Од тог киту, да направим,
 Па на прси, где рај влада
 Као украс, да ти ставим!

О с н и ћ (Србија).

М. Аврамовић.

ДОПИСИ.

Чуруг. (Изложба женског ручног рада.) Чекала сам, жудно сам пролиставала наша јавна гласила, да чујем, како ће критика рећи своју о изложби женског рада у Чуругу. Чекала сам, али дочекала нисам. За што се баш нико није нашао, да похвали*) ако је за похвалу, или осуди, ако је за осуду?

При отварању саме изложбе било је света и из места и са стране доста, али ток целе изложбе изгледао ми је нешто тужан; на лицима приређивачица пала је нека сета, нека жалост, па за што све то? Гледаћу, потрудићу се, да сама разјасним целу ствар.

Покрет око изложбе је сваке хвале достојан. Чурушким учитељицама и забавиљама је пала добра и сретна мисао, указала се добра воља, да ураде оно, што су урадиле. Подухват је био смео и тежак. Хоћемо ли објективно да кажемо, онда руку на срце, па признајмо, да су оне многе тешкоће и жртве поднеле, али без икаква успеха.

Већ то, да нико није хтео ни да пише о изложби; види се, да се нешто догодило, што није требало да буде. Зар те учитељице и забавиље чурушке као Српкиње, као чланице српске женске задруге чурушке нису могле или смеле са

*) Овај је извештај доцније стигао и у нечем одступа од првог у овом броју; јер замера приређивачицама, што нису покренуле у самој задрузи, те да би и боље испала и више одзива нашла ова изложба. За то и њега доносимо јавног мишљења ради.

Ур.

том лепом и сретном мишљу својом изаћи пред задругу, која би радо и драговољно прихватила њихову одушевљену мисао! Не могу да се начудим изложбанској председници, која је уједно и потпредседница женске задруге, женска је иначе паметна, бистра погледа и подухватна, да је могла урадити оно, што је урадила. Женска задруга би сигурно одликовала своје чланице — учитељице, па ко би други и могао бити у приређивачком и оцењивачком одбору, него баш оне по својој лепој спреми и богатоме знању? Женска задруга би их носила на рукама, поносећи се са својим личним чланицама, јер није само целу задружна — одевати сироту децу, него и изложбе приређивати. Тада би изложба била чисто српска, овако је била без имена, или наопако, зар је наступило време, да се стидимо свога личнога и лепога имена и поноса српскога?

Како би лепо, како би красно било, када би чурушка женска задруга, као једна од млађих сестара, умолила и позвала своје сестре, да изложе радове из места њихова. Како би величанствено било, када би те сестре сестри својој рођеној изаслале своје изасланице у лепоме српском оделу, ох, какав би то леп венац био, оплетен од личних Српкиња са свију страна, које дођоше, да се са сестром својом сестрински искрено поразговоре! То би био неки састапак, скуп српских женских задруга, који би за цело

уродио лепим плодом. Тада би се изнели поједини предлози, лепа и зрела мњења у разним питањима, која не трпе одлагања. Весео састанак, а тужан растанак, јер тада би се осећало, да је цела истина, да крв није вода! Али на жалост свега тога није било, заман и војничка банда, која никога одушевила није, када је лед ледени пао на срце многих наших Српкиња. Није требало тако бити, као што је било!

О самој изложби спомињемо, да је било доста лепих ствари, међу којима је и г. Петко Павловић из Вршца изнео доста укусних ствари, све мотиви из српске орнаментике, али је требао, по мишљењу, споменути и личности, које су радиле. Зар тиме не би многа сирота Српкиња добила похвалу, добила би рада са стране. Може бити да међу тим радилицама његовим имаде сирота удовица, која исхрањује ситну дечицу, како би јој добро дошла новчана припомоћ! Требала су дакле бити споменута и имена дотичних радилица.

Труд око изложбе је похвале вредан, и молимо

пошт. приређивачице, да изволе исказати у своме женском органу рачун, шта кошта таква једна изложба? Тиме би, по нашем мњењу, поједине женске задруге унапред знале могу ли и оне у будуће приређивати оваке изложбе или не. Добро би било када би изнеле и имена оних, које су награђене и каквим наградама?

Ни једна женска задруга није приложила као задруга својих радова на изложби из горњих разлога, па и наслов саме изложбе није био српски, а да је задруга приредила то не би могло бити друкчије, јер у женским задругама седе матере српске, од којих се с правом очекивати може, да оне бране понос и име српско. То им је света дужност!

Наше пак поштоване и вредне учитељице и забавиље нека се не срде на мене, што сам о изложби и о њима рекла оно, што сам требала изнети на јавност. Оне су се овим чином огрешиле о позив свој као чланице своје српске женске задруге, бар тако ја судим, а то није требало.

Тетка-Божана.

СИНОВИ НОЋИ.

— Живојку. —

Поред пуних чаша у облаку дима
У једноме куту »Бонове Кафане«
Седе они ноћу, а кад зора сване,
Тад одлазе спати; дан је мрзак њима.

Лагано их трују честе теревенке
Упале им очи, мутне, испијене,
Кад погледам у њих страх обузме мене,
То већ нису људи, то су само сенке!

Вел. Кикинда, 2. марта 1907.

И ја читам сваком из мутнога ока
Да сам себе хоће баш да упропасти
И да живот за њих нема више сласти
Јер што тако живе имају узрока.

*

Ја вас жалим, јер вам не могу помоћи,
Јер последица је такога живота
Пропаст и смрт, можда покрај туђег плота
Ви сте бедне жртве и синови ноћи!

Дим. П. Стојшић.

Рад добротворних задруга Српкиња.

Нови Сад. Добротворна Зад. Срп. Нов. имала је своју одборску седницу 13. (26.) јуна о. г. под председништвом своје начелнице, гђе Јулке *Радовановићке*, на којој је друштвени тајник известио, да су српске учитељице из Чуруга приредиле у свом месту изложбу женских ручних радова, коју су отворили свечаним начином на Духове 11. (24) јуна о. г. Изложба ће трајати 14 дана, те се позивају све Српкиње, да посете

ту изложбу. — Председница извештава, да је у у току прошла два месеца доделила неке милостиње појединој сиротињи, а тајник извештава, да се писмено захвалила, приправница гђица Љубица *Шундукова*, на подарених јој 20 К припомоћи. Исти извештава, да је рачунски извештај фондације Ђ. Ф. *Недељковића*, спровео путем овдашњег маџистрата сл. кр. вароши Новог Сада, високом кр. уг. министарству унут. послова на

преглед. — Извештава даље, да су он и гђа начелница издали сарајевском златару, г. Јовану *Митричевићу*, сведоџбу у име ове задруге, да смо задовољни с израдом и ценом њиме израђена три сребрна кандила, што је задруга поклонила овдашњој св. саборној цркви. — Узети су на знање извештаји, да је задруга извештена о 25. год. прослави глумачког рада гђе Марте *Тодосићке*, чланице срп. нар. позоришта, да је од овдашње срп. правосл. цркв. општине позвана на ношење св. литије о Спасову дне, да је Привредникову питомицу Мару *Маринковићеву*, примила под своју заштиту и бригу гђа Текла пл. Стојчевићка, чланица наше задруге и да је о том извештен и Привредник и узео с одобрењем на знање. — У свези с тим узет је у расправу допис Привредников, да се чланице узму, да приволевају сиромашније родитеље наше, да своју женску децу дају у службу, односно на практичну поуку у кућарству и домазлук, те се после душег саветовања, до убеђења, да је сваки покушај у том правцу бесплодан, јер су чланице и до сад радиле на том без свака успеха. — Умољен је перовођа, да покуша колико може да распрода од књига: „Споменица Милици Стојадиновићки Српкињи“, што је издао Коло српских девојака у Београду у корист подизања споменика пок. Милици Стојадиновићки и књига: »Фати Сулгана«, што је написала призната књижевница гђа Јелена Ј. Димитријевићка, председница поменутог Девојачког Кола у Београду. У колико се не би могло све растурити, да врати дотичним пошиљачима. — Додељено 10 К рац.-милетићкој цркв. општини као потпора на зидање парох. дома. Узет је на знање извештај тајников, да је на молбу книнске Добротворне Задруге Српкиња, изјавио, да се за учитељицу жен. ручног рада у својој раденичкој школи обрате на Женско Друштво у Београду, које спрема такве учитељице.

Дол. Тузла. И Српкиње у *Д. Тузли* основаше Добротворну Задругу и на главној скупштини 7. јуна једногласно закључише, да прегну, да што пре оснују женску раденичку школу. На истој скупштини изабран је управни и ревизиони одбор. У управном су одбору: Гђе Ангела Максимовић председник, Госпа Михајловић подпредседник, Наталија Каназаревићева благајкиња, Јованка Адамовићева перовођа, одборнице: Нана Стојановић, Јелена Максимовић, Марица Мићић, Јованка Пајкановић, Савка Петровић, Даница Бје-

лановић, Даница Беран, Даринка Хакман. У надзорном одбору су: Гђе Анђа Васиљевић, Кристина Скорић и Јелена Остојићева.

У Д Тузли, 11. јуна 1907.

С поштовањем

Јованка Адамовићева
перовођа.

Ново Село. Добротворна Задруга Српкиња Новосеоских, под председништвом гђе Катарине Јовановић, одржала је своју редовну седницу 2-ог фебруара 1907. на којој беше на окупу довољан број редовних чланица, те се скупштина могла одржати, а претресани су ови предмети:

1. Прочитана је контролна књига о чланицама, по којој је 1906. год. Задруга имала 2 добротвора, 17 редовних и 9 потпомажућих чланова — што је узето на знање.

2. По гласу читуље: Задруга је изгубила 2 чланице и то: гђу Јелисавету Јовановић и Милицу Таназевић и 2 потпомажућа члана: госп. Светозара Јовановића и Милицу Ст. Јовановића. Скупштина је устајањем одала почаст покојницима са изреком: „Бог да им душу прости“.

3. Важнији рад задругин од 1906. године је овај:

- Одржане су 1 скупштин. и 2 одборске седнице у којима је решавано 11 предмета;
- изабрала је себи нову управу;
- по закључку одбора приложила је председница 50 К месном срп. цркв. певачком друштву приликом четрдесетогодишњице његове прославе;
- прегледани су рачуни 1907. год. и за уредно нађени.

4. Обављен је избор $\frac{1}{3}$ одборница и 2 прегледачице на која су места поново старе изабрате.

5. Подељено је 5 К милостиње.

6. На предлог гђе Марије Атанацковићке подарено је за споменик песнику Змај Јовану Јовановићу 10 К, које је опредељеном одбору за подизање и послато.

*

На Благовести тек. год. одржала је задруга у црквеној кући своје свечарство, којом приликом је преч. госп. Чедомир *Удицки*, оvd. свештеник, са гђом Даницом Алексићком из Чакова, пререзао свечарски колач, на чему јој је задруга благодарна.

Прославни говор одржао је госп. свештеник

а поздравни говор изговорио је перовођа госп. Ст. *Ашанацковић*. Славље је увеличало са новом службом оvd. сл. срп. црквено певачко друштво и суделовало резању колача.

При крају славе је председница — у спомен умрле чланице и бивше благајнице гђе Вукосаве Удицки уместо венца на самртички јој одар — оденула једно сироче са лецим целокуиним оделом и обућом.

Истодобно благодарила је председница свима функционарима, као и многобројним присутним гостима, после чега је тиме дала примера сваком присутном хришћанину, да за углед приме, те овај обичај и у својим кућама заведу.

Задар. Наша Добротворна Задруга Српкиња и ако се не јавља често у нашем »Женском Свету« својим радом ипак она живи и напредује. Наше је општество мало, али за то нема ни једне Српкиње, а да није чланица ове хумане установе. У све нас има 32 чланице, па ипак смо заодјели прошле зиме од главе до пете 31 сирото дијете. Поред овог издашног трошка ипак смо при концу прошле 1906. године (тринаеста година рада) скупили главницу од 5510 К и 07 петура. За наше прилике заиста доста, а све то придолази од забава, јер чланарином од 1 К мјесечно слабо би се напредовало. Свакако је нашој задрузи зајемчена будућност, јер омиљена за слугом понајвише нашег »Женског Свијета« који их је проповедајући удруживања, тако занио, да оне неће већ никад њу упуштати. А врло је утјешно, да сам у стању био одржати кроз све

вријеме задругиног живота и онда, кад су им мужеви били у завађи (ради српске политике), све задругарице сложне.

С. Ј.

Сарајево. Добротворна Задруга Српкиња у Сарајеву одржала је на цара Константина и Јелену своју крену славу у својим друштвеним просторијама. После свете литургије оветила је водицу и пререзала славски колач уз суделовање срп. певачког друштва »Слоге«. Председница друштвена, гђа *Самарчићка*, држала је том приликом леп говор, у ком је изнела задатак ове племените установе, а нарочито је истакла, како задруга намерава идуће школ. 1907 — 8 отворити *Ђачку трпезу*, те је замолила многобројно присутно грађанство, да у своме кругу рашири глас о том и припомогне, да се тој новој хуманој установи што више притече у помоћ повчаним прилозима. После подне је учинило друштво излет на „Дариву“ и прикупило тамо нешто прилога за Ђачку трпезу.

Мостар. Добротворна Задруга Српкиња у Мостару завршује свом минулом школском 1906 — 7. годином своју прву годину *раденичке школе* и може бити задовољна својим успехом на том пољу, поред свег тога, што је била промена учитељица рада.

Задруга је ова основала поред ове школе и задружну *књижницу*, из које добијају ученице и друге чланице књиге на читање; али се тужи књижничарка, да се слабо траже књиге од одраслијих женскиња, већином читају саме ученице раденичке школе.

ЛИСТАК.

ПОСВЕЂЕНО ДАНИЦИ.

МОДЕРНА ЉУБАВ,

— МИЛАДИН Ј. ТУТОРОВ. —

Када данак отпочива тихи одмор, сутон изумре, а ноћни мрак осветли месец са безброј трептећих кандилаца, у башти под мирисном липом, до које допираху чаробни звуци пастира, тог безбрижног друга тајанствене ноћи — оплакивао сам несретни тренутак мога рођења. У тој ноћној панорами,

неосетно је пролазила поноћ, када сам се изјадан враћао кафанама, те са ноћним беспосличарима, поред веселих прича, песама, вина и кокетних несташних погледа веселих крчмарица, сарањивао сам раздраган тренутно боле. У том првом перијоду мога живота, беху дани проткани нагомиланом тугом и суморношћу. Монотони откуцај часовника био ми је приказ човечија живота, који ми је сада још загонетнији. Био сам свакад суморан,

незадовољан. Ни сневао нисам, да у природи има и других дражи, лепота, које надопуњују горчину животну мирисним дахом љубавног заноса.

Било је вече. Сунце се крадом отимаше отпочинку. Још последњи златни зраци блистају се на врховима сеоских кућица. Ветрић је почео њихати прашиновно лишће, те прекидао трому, нему тишину, која потисну дневни жагор. У ониској собици, коју сам као учитељ нашао код једне добре душе — самртничким тоном куцао је застарели часовник на дувару, те кварио мирноћу у њој, као у вечном гробу. Седео сам замишљен при столу са отвореном књигом Змај-Јовином (у преводу): »Човечија трагедија«. Удисао сам неки сладак вечерњи мир, који се тровао у мојим незадовољним грудима. Кроз отворена окна упро последњи зрачак сунчев, те златио доста похабану, поцрнелу слику „Бој на Косову«. Наслоњен лактовима на сто, расејан овом филозофијом живота, и нехотице бацим поглед противној страни. При отвореном прозору, окићеном мирисним ружама и каранфилом, опазих дотле невиђено створење у танкој белој одећи, чији поглед беше на мене упрт. Гледаше ме бојазном пажњом, с неком узбуђеношћу, која ми румен стида изазва. Беше ме тај поглед збунио, а ни сам нисам знао зашто. У том часу осећао сам, како ме нека магнетска сила вуче к њој. Изађем на улицу и против воље, вођен неким чудним нагоном. Као на иглама приближих се и гледах јој плашљиво у зажарено лице. Једна речица била је моћна да збуни клупче мисли. Млечно лице красила су јој два сјајна црна ока. Око главе се обавила свилена смеђа коса, која немарно падаше уз развијена плећа. На широко чело, пала два три прама косе, коју је ветрић несташно лелујао тамо, амо. На ружичастим уснама играо се божански осмех њене унутрашњости; осмех неодољиве љубави, коју до дна душе осетих. Суза ми се скотрља уз

зажарен образ, зашто нисам знао, па ни сад. Душа моја беше талас мирнога мора, које холуј заносне љубави још није узбуркао. Њено биће учини, покрену мирно море и несташни таласи разлише осећаје, осећаје, које љубављу зовемо. Из дна душе сам је љубио, чијом лепотом хтеде показати природа, шта може својом моћу.

Из дана у дан сам је виђао, а кад је само једног дана не видех, дође ми да заплачем. У мом животу настало ново доба. Љубавни се осећај ширио муњевитом брзином по целом телу и гонио на исповест. Ја се одлучих. Али како само, да јој споменем ја сиромашак своје грозничаве осећаје, да јој улијем својим дахом у благу душу осећаје своје душе и додиром усана, покажем топлину безграничне љубави? Напишем страшно писмо, у коме јој искажем све оно, што ми је кроз душу и мисли прошло, од кад је први пут угледах. Одговор јој беше кратак: »Ваша личност заслужује више пажње. Зато ће нам ваш долазак у кућу драг бити.« Јурио сам по соби као махнит, а свака стварка изгледаше ми, као да са мном радост дели. Једне зимске вечери, били смо сами у њихову салону. У тим часовима прве среће моје, када ум престане радити, већ само осећај живи, наслањао сам своје уснице на њене још недирнуте и жудно удисао, пио дах њезин. У кристалној слици створили смо живот свој. Ми бесмо срећни. Љубио сам је — љубила ме је.

Морала је отпутовати у купатило. У првим писмима блистаху одсенци њене благе душе, осећаја и чежње, Доцније ређе, ређе. Једнога јутра, беше ме раније дигао сунчани зрак из слаткога сна. На столу беше писмо од ње. Горео сам од жеље. Отворим га, али и не прочитавши до краја, пренеражен, утучен — испустим. Оно беше овакова садржаја:

»Све што беше међу нама, нека скрије заборав«

Збогом за на век!

У том моменту, као да ми се мозак ударен силно нечим, на безброј комадића распао а срце згорело у очајању. Проклињао сам и ону ноћ, када сам први пут угледао шаренило светско. Самољубље и сујета, та двз природна неодвојива женска својства, лебдела су пред мојим очима, која царују вечито над њима. Осетих да ми је мир и спокојство нарушено. Зар је то огледало женске часности? Грозничаво стање свали ме на постељу, на којој сам јецао, јецао... И сан ме примамио, да покуша збрисати варљиву црну слику моје ненаграђене љубави. Кад прогледах прва ми мисао беше опет она... она...

Сеншомаш, 6. јула 1907. године.

ТАЛИЈАНСКА КРАЉИЦА ЈЕЛЕНА.

— УНИС ОД НЕЕРЕ. —

Уметничку изложбу, која је оно с пролећа 1897. год. први пут приређена у Млецима, отворила је краљица Маргарита. Сећам се још добро оног дивног јутра. Вечита неумрла морска вила, Млеци чаробно се осмехиваху, а на месту, где је била изложба и над којим се озго наткрилило као азур плаво небо, а оздо се опет разлило у недоглед плаво море, плавојка краљица појавила се још једном међу искупљени народ, који је више од двадесет година слављаше као звезду Италије. Опомињем се њезине беле одоре, извезене ситним цветићима, на памети су ми њезини љубазни поздрави, па појава њезина пуна поуздања у се под тек улисталим дрвећем краљевскога врта. Видим је још пред собом под прозрачним велом мирисава ваздуха пролетњега.

„Ево краљице! Ево краљице!“ Чуше се са свих страна из гомиле узвици радости. Редари с тешком мукком могоше одбијати таласе мора од светине, која је нагртала и нешто чистине начинити око госпође краљице.

Неколико вечери по том била је свечана представа у Fenice-позоришту. Властеоско позориште је величанствено изгледало. По ложама су седели најлепши потомци стародавних великашких кућа Контаринија и Фосканија, накићени дивним источњачким бисером и чудним, најдрагоценијим сафирима, које су трговци довели у широко море дуждева града. Сјајна слика, коју је позориште пружало, толико је привукла пажњу искупљенога света, да је слабо ко на позорницу мотрио. За мало па и тај сјај и блесак у позоришту бацише у присенак друге прилике. Сви се погледи стекоше на велику средњу ложу, у коју уђе двор, и која је чисто горела од силне светлости. У среду је села краљица Маргарита са једном госпођом у туђинском ношиву, а крај ње два ружина пупољка, две девојане у веома простим, ружичастим хаљинама, на којима сем крупних, чарних очију не беше никака другог накита.

»Ко су оно?« Ово је питање лебдело на свачијим устима, а неко објасни: »кнегињице црногорске.«

Свет је хладно примио овај обавештај, у колико се више није разбиро за њих. Он није да како прокљувало, да има тајна веза младих срдаца, која се на једном путу далеко од црногорске отаџбине испрела, и која се ето сад опет састаше у Млецима, у том свештеном граду свих оних, који се милују. Ипак се обема ружама из Црне Горе, како кнегињици Јелени тако и кнегињици Ани, све листом у позоришту онога вечера подједнако дивило. А мало ли међу присутнима открише у њима нешто више него обичне младе, леполикe моме. Но када је после свршетка представе краљевска гондола носила кроз канале отмене госте, онда су таласићи протичући испод мостова и између кућа од тисуће лета, један другом жуборкали, да су се туде расцветали љубавни снови будуће краљице.

* * *

После грознога злочина, којег је жртва био добри краљ Хумберт, народу се чинило немогуће помислити, да му ваља признати нову владарку и да та нова владарка није онаква иста као она једина међу окруњеним главама, која је са толико љупкости и милокрвности, са недостижним чаром правога женскога достојанства круну носила. Невестица скоро доведена тек се растала са дивљом романтиком оних крши и са простим животом својега завичаја па се бојати, да се неће тако ласно умети наћи у положају краљице Талијанске. — Јелена Црногорка није можда ни слутила како је неизмерно тешка задаћа бити заменицом онакве жене узоритих дела, онаквог бића као створеног за престо какво беше Маргарита Савојска. У заносу љубавних снова видеља је пред собом само зору белог дана на помолу, а бреме круне привијаше јој се у магловитој даљини. Оно је почивало на крепким, мушким плећима бременоше краља, који тада још у животу беше, те искрена, добра и нежна младица без бриге је могла сањати само о срећи својој и свога војна и наслађавати се помишљу, да је баш њој од толиких крунисаних глава усуд уделио ту ретку срећу, да по срцу може изабрати себи друга. Али у књизи судбине друкчије је писано. Из овога сна тргла је немилице Јелену црна вест, да је краљ погинуо од безбожне руке рашчовека из Монце. Са зебњом гледала је у будућност. Одиста није била тако лака ствар одменити краљицу Маргариту. Али проста природност, која је главна црта у карактеру кнегињице црногорске, онај једноставни, природни дух, у којем је однивлена, беше јој готово несвесно на помоћи. Ни најмудрији саветник међу дипломатама не би јој могао показати благословенију путању од оне, коју је сама од себе, по шепату срца својега изабрала, и она се реши да том путањом поступа изван неизгладљивих стопа прве краљице талијанске. И то учини Јелена при-

родно, просто подавајући се равнотежи своје здраве душе.

Све се обнавља, а ништа се не понавља. Маргарита је била краљица прве народне епохе, када је народна душа, будући још млада и високога лета, жудела за појезијом светлости и мириса. Када повесница буде рекла последњу реч о њој, легенда ће је понети на своја крила и уздићи до визије љупкости. Јелена је пак краљица новог доба.

* * *

Огњена лава, која се охлађена стврдне у камен и крш, морена, та грдна залеђена просторија с временом се заледини и дрвеће из ње расте, цветно језеро, које кадгод у давнини беше један голем голет под водом, којој су милијардама звездастих корала тек облик дали, сва преображења на земљи и у води јасно сведоче, да су кретање и преобличавање прве погодбе живота. Класична слика свемоћна владара, коју су нам наши прадедови предали, лаганим радом векова ступила је у човечнију, савршенију мену. Људи нису ни данас бољи него су пређе били, али се морални видик размакао, те на место идеала свемогуће силе, пред којом све живо дрхти, и која је у старо време скиптром махала, дошла је жеђ истине и врсноће. Да богме да народ изгледа и жели да те крепости засјају са висине престола.

Данас се више не тражи од краља, да је најсилнији и најбогатији него најврлији међу синовима човечјим. На том путу модернога напретка видно је обележена и стаза, којом жена ваља да греде. Краљица Јелена је одмах с дохода разумела дах времена, правије осетила га својом чистом душом, оном душом, у којој се као у непомућеном зрцалу огледају две најсветије женске врлине — милости јаки матерински осећај. Она је не само жена краљева и мати наследнику престола, него и искрено и умно подружје сво-

ме мужу, жена роткиња, која је од кућног огњишта начинила светињу, коју она најватреније обожава, са кућом је срастао њезин живот и отуд светли она свем свету на видику као узор породичних врлина. А то силније дејствује на савест народа него и најдуховитије беседе са речитих усана.

Краљица Јелена стресла је са живота својега све окове таштине. Она и њезин муж не маре за буран и метежан живот у великом граду, него обојима је мила тиха слободица у божјој природи, па зато најрадије бораве у дворцу Рассониги. А кад кад иду на летиште у San Tessore или у скровито малено место Монтехристо, где се краљица, обучена као проста грађанка забавља, са својим ћерчицама и пеца рибу. Онамо она заборави, да је краљица па пустивши на вољу своме срцу, које за сваког топло откуцава, живи за пород и кућу своју, врши најблагородније женске врлине, уноси у околину своју срећу и ведрину. Милујући од свег срца децу, она их купи око себе, доноси им милости и што је још више ословљава свако љубазним речима и милим погледима обасипље.

* * *

Питате ме, је ли истина, што се говори, да краљица сама доји свога синчића? Тај чин њезин стоји у савршеном складу са осећајима њезиним и са једноставношћу њезиних навика, те нема узрока да се у то посумња. Жена, мати, дојилица! Јелена је краљевску круну уступила за троструки позив женске стране и углед, који тим даје другим женама, најбољи је утук за оне усијане одметнице, које омађијоне лажним теоријама бацају под ноге многоцени бисер, праве женскости. Ова у истину модерна краљица отурује од себе палицу и краљевски плашт, и ено је где ходи по свету чиста у својој простоти, племенита у пожртвовању, човечна са сваким као казивач, који показује пут свима онима, које

су вољне, да другом дане сладе, љубав сеју и жњу и са блаженим осмехом на лицу живот уживају.

Сомбор.

Милутин Гавриловић

свештеник.

НАДОПУЊЕНО

БРАЧНА ПРИЧА.

(August Strindberg).

Био је у своје доба звезда на свеучилишту и није се сумњало, да ће по времену постати знаменит. Међу тим морао је још као слушалац права отићи у Штокхолм и тражити тамо намештење. Испитну радњу мораде одгодити.

Био је врло славољубив, а иметка није имао. Зато одлучи да се богато и отмено ожени. И зато је, како у Упсали тако и доцније у Штокхолму гледао да добије приступа у најбоља друштва. У Упсали је, као старији ђак увек пио братинство са новопридошлим племићким синовима, а за ове беше особита част то познанство са старијим другом. Тако је он склапао »корисна« пријатељства и зато је сваког лета бивао позиван у летњиковце њихових родитеља.

Ту је ишао у лов. Имао је дара за друштвено опхођење, свирао је на гласовиру, певао, умео је забављати женскиње и био је зато радо виђен. Елеганција његовог одела није управо одговарала његовим средствима, али он никад није позајмљивао новаца од племића и другова. Купио је шта више и две безвредносне акције и није заборављао у скупштинама акционара о томе говорити.

Два лета удварао се једној племићкој госпођици, која је имала приличан иметак и већ се говорило о његовим успесима, кад од једном, њега нестане са обзора тог отменог друштва, и он се вери са неком сиротом девојком, чији је отац био бачвар без икаквог иметка.

Његови пријатељи не могаху схватити зашто он тако сам себи закљони светлост. Он који је све сам започео, коме је залог управо већ на виљушци стајао, само да за њим зине. Да, и он сам није могао разумети, како се то десило да његове много-

годишње снове збуни мало девојачко лице, које један једини пут виде на неком пароброду. А био је као очаран, као луд. Питао је пријатеље не налазе ли и они да је она лепа. Не, они, искрено рећи, то не налажаху.

Али била је интелегентна. Погледајте само очи! Све говоре! Пријатељи не могаху ништа видети, а још мање шта чути, јер девојка није никад говорила.

Свако вече одлазио је код бачвара — ђаво да зна — он интелегентан дечко! Ту је падао на колена — реминисценција из племићких летњиковаца — држао је памук, певао јој је, говорио о позоришту и вери и увек налазио у њеним изразитим очима повољан одговор. Писао јој је стихове и бацао јој пред ноге своје лаворове венце, своје снове о слави па и своје даље образовање. Затим је узео за жену.

О свадби се бачвар осмелио и држао неуљудан говор, намењен девојкама, али је судија налазио толико природног, толико пријатног на понашању старчевом, да је, место да га ућутка, бодрио га да и даље говори. Он се тако пријатно осећао међу тим једноставним људима, где се човек смео показати онакав какав је.

»То је љубав!« говорили су пријатељи, »ипак је јединствена ствар та љубав.«

Сад беху своји. Један месец, два месеца. И он беше тако сретан.

Вечером седели су сами и он је певао »Норданскогску ружу.« То беше њена најмилија песма. И говорио је о позоришту и вери, а она је смирено седела и слушала. Али сама није никад ништа изрекла, била је увек његовог мишљења и ткала је ћилимове.

У трећем месецу узео он опет своју стару навику да спава после ручка. Она хтеде седети поред њега, јер не могаше тек седети сама. Њему је то сметало јер је осећао живу потребу да буде сам са својим мислима.

Она је међу тим излазила пред подне њему у сусрет и била је тако поносна кад га је видела где оставља своје другове и жури к њој. И тада би га триумфујући водила собом; он беше само њен.

У четвртом месецу престао је певати

»Норданскогску ружу.« Постала је већ тако обична. И тако је узео у руку књигу и седели су ћутећи једно поред другог.

Једне вечери морао је отићи због неке оставинске расправе, којој је следила вечера. То беше први пут да је изостао. Жени је рекао нека дозове к себи једну пријатељицу и нека раније легне, јер ће он касно доћи.

Пријатељица дође и око девет часова оде. Жена седе у салон да чека, јер никако не хтеде лећи док муж не дође. Није имала мира и није могла заспати.

И тако је седела сама. Шта да ради? Служавка је легла и у кући се све смирило. Само што је шеталица на сату ударила. Али, кад је она уморена оставила свој ћилим било је тек десет часова. Ходала је тамо амо; дотакла се сад овог, сад оног предмета и била је нервозна. То ми је дакле та »удадба«? Отргнута од својих, смештена у три празне собе да чекаш док ти се муж, надеран и суров, кући врати. Али он је воли, а вечерас морао је због посла отићи од куће. Она је луда ако то не може да појми! Али збиља, да ли он још њу воли? Није ли се ово дана противио да држи памук, што је иначе тако радо чинио — да, пре — док још не беху муж и жена! Није ли јуче, тако рећи, незадовољан изгледао кад она дође по њега? Па, и ако је данас због посла морао отићи на састанак, зар је морао и на вечери остати?

Било је тек десет и по часова када је са тим испитом била готова. Чудила се да јој те мисли и пре не дођоше. И затим се тамне мисли још једном ставише у ред и прођоше испред ње. Али већ појачане! Он је сад већ ретко кад с њом говорио. Лагао је и кад је рекао да после ручка спава, јер је лежао и читао неки француски роман.

Јест, варао ју је!

Тек је једанаест и по часова! Тишина тако немила. Она отвори прозор и погледа доле на улицу. Тамо стоје два господина у разговору са неке две женске. Да, такви су људи! И помисао само да и он можда — —! На то оде да се купа!

Затворила је капке и припалила свет-

њаке у спаваћој соби. »Треба човек да види шта ради,« рекао је он једном. Све је још било тако светло, тако лепо. Зелени покривач на постељи пружио се као свежа ливада а бели душеци изгледаху као мали мачићи на зеленој трави; политура њезиног огледала за тоалету још се сијала, а стакло не имађаше још ружних водених пега; сребро на четки за косу, на лопти за пудровање, на четкици за зубе још се блистало. Њезине папуче стајале су испод постеље чврсте и нове као да их никад нико неће газити. Све је још било ново. Па ипак је било старо. Она је знала све његове песме, сва салонска комађа, све разговоре и мисли његове. Знала је тачно шта ће рећи кад у подне седне за сто, шта ће рећи кад у вече остану сами.

Све јој је то постало непријатно, свега је била сита. Је ли га када волела? О, да! У истину волела га је. И зар то беше све, сви снови њене младости? И хоће ли цео живот тако тећи? Хоће! Али — али — али — неће ли они имати и деце? Да, али она не опажа за сад никаквог знака. Па ако ипак буде! Тада не би више била сама и он би тада могао изостајати колико би хтео, јер она би имала тада неког с ким би говорила, с ким би се забавила. Можда баш дете беше то што не достајаше? Можда брак има и другу какву сврху но да муж има љубавницу, мирну својину законом штићену. О, да! Али он поред свега тога треба да је воли, а не воли је. И ту поче плакати.

Кад муж око једног часа дође кући, не беше ни мало напит. Али се наљути кад виде да му је жена још будна.

»Зашто ниси легла?« беше његов први поздрав.

»А како сам се могла примирити и лећи кад тебе очекујем.«

»Тако, тако! То још може лепо бити! На тај начин не смем се ја усудити више да одем. Мени се чини ти си и плакала?«

»Да плакала сам, морам плакати кад — ме — ти — више — не волиш.«

»Не волим те зато што сам послом изостао?«

»Вечера није посао.«

»Е где сад! Не сме се дакле више ни-

куд ићи. До сто ђавола, како жене уму бити досадне!«

»Досадна! Да, то сам видела и јуче кад сам ти на сусрет изашла. Али нећу више никад излазити пред тебе.«

»Али, драго дете, кад идем са шефом.«

»Ху, ху, ху!« Ту она бризну у плач а он мораде ићи и пробудити Лину те наредити да се загревају мараме.

Али је и он плакао, да и он. Из дубине срца! Оплакивао је себе, свој удес, своје илузије! Али то беше више него илузија. Та он ју је љубио. И ко сме тврдити да је и сад не љуби? Па ево му и она признаде да га и сад још љуби, сад кад је лежао поред ње на колени и љубио њене очи. Да они су се љубили. То беше само облак који брзо пређе. Ружне мисли у самоћи. Она не сме никад више сама остати. Затим су заспали, а она се опет смешила.

Али сутра дан не изађе му на сусрет. Код ручка он не запита зашто. Говорио је много, али више зато да се тек говори, и звучало је као да говори сам себи.

У вече ју је забављао дугим описивањем живота у Сјестахолму и тиме шта су госпођице казале барону и како се зову баронови коњи. Идућег дана говорио је о свој испитној радњи.

Једном дође у подне врло уморан кући. Она је седла у салону и чекала га. Њезино клупче лежало је на поду. Он прође туда; конач се заплете око његових ногу а он јој тиме истрже ћилим из руку и поче га вући за собом. Ту плане и одбаци га ногом; био је уморан а да се сагне и да га дигне.

Она изрече оштру примедбу на његову неучтивост.

Он одговори да нема времена да мисли на њене крпе и како би се она могла латити корисцијег посла. Он мора мислити на своју испитну радњу ако хоће да има будућности. А при том треба мислити мало и на штедњу.

Сад беше свршено!

Сутра дан седла је она и са уплаканим очима плела је чарапу за свог мужа. Он јој на то поче доказивати да је много јефтиније купити готове чаране. Ту она

бризну у плач. Шта да ради? Лина води домазлук, у кухињи је тек за једно посла. Собе спрема сама. Хоће ли он да се Лина отпусти?

Ах, не, неће!

Па да шта хоће?

То ни сам није знао рећи, али свакако нешто не беше у реду. То је знао. Тако није смело и даље остати и тако он неће никад написати своју испитну радњу. И ту дођоше опет сузе; пољупци и велико измирење.

Али сад поче он и по неколико вечери недељно изостајати. Послови! Човек се мора у свету дати видети. Тако то постоји, иначе је заборављен.

О, те дуге, дуге вечери! Али она је сад увек легала и чинила се да спава кад је он кући долазио.

Прошла и година дана а о детету никаква знака. Судији се чинило да његов брак почиње личити односу, који је постојао некад између њега и једне љубавнице његове, само што је досаднији и скупљи. Разговори престаше сасвим; још се чуле празне речи само о домаћим приликама. На једном пронађе он да је она глупа. Та он је све сам себи говорио а дубоки израз њезиних очију лежао је у томе што она имађаше тако велике зенице, тако необично велике зенице. Сад је отворено говорио с њом о својој некадањој љубави, као о нечем што је прошло. Али се она још увек скривала у његовом срцу и била је страшна и немилостива као нешто што не може умрети. А по некад је и сам собом говорио о тој љубави. Све на свету троши се. Зашто не би опале и Норданскогске руже? Кад их човек чује триста-шездесет и пет пута оне морају већ опати, ту ни ђаво не поможе! Тако је то. А је ли жена имала право што је из тог закључивала да је и љубав истрошена? Не, и једно тихо: да. Није ли њихов брак према томе био незаконит? Да, незаконит је докле год не дођу деца.

Једног дана одлучи он да говори са једним ожењеним другом. Та оба беху носиоци брачног ордена.

»Колико си ти већ ожењен?«

»Шест година.«

»Не налазиш ли да је досадно бити ожењен?«

»С почетка јесте мало незгодно, тек кад дођу деца човек мало одахне.«

»Ах заиста; чудно је да ја немам деце.«

»Ко ти је крив; пошаљи жену на лечење.«

За тим је поверљиво говорио са женом и она оде на лечење. И шест недеља — а ствар беше у реду.

Сад настаде у кући други живот! Ох, било је тако пуно посла. На салонском столу лежале су мале хаљинице, које су нестајале испод албума и споменица, чим би се ко на вратима показао. И опет су излазиле на површину чим се видило да је то он. Затим се морало бирати име за њега. Јер морао је бити син. За тим су дошла саветовања са »белом госпођом« и куповале се књиге са лечничким саветима и колевка и постељина.

Затим дође! И био је заиста син.

А он кад виде »малог црвеног павијана,« како јој лежи на грудима, и кад виде како од мале женице поста од једном права жена, и како је поглед њених великих зеница дубоко упрт у то детенце, као да је у будућност упрт, тада је увидио да у тим очима има нешто дубоко, нешто дубље него што његова литература и религија у себи има.

И ту плану стари осећај, врели први осећај, а њему се придружи још нешто ново, нешто што је само наслућивао, али није схваћао шта је.

Како је само била лепа кад се предигла! И тако интелигентна у свему што се на дете односило.

Он је сад осећао да је прави човек. Место да говори о бароновим коњима и грофовим партијама крикета, говорио је, скоро и сувише, о своме сину.

Ако је вечером морао изостати тежио је кући, не зато што је жена будна и што га чека као нечиста савест, него баш зато јер зна да није сама. А кад је дошао кући спавали су, и она и дете. Скоро да је био љубоморан на малишу и осећао се запостављен, јер свакако лежи увек нека драж у сазнању да те неко жељно очекује.

Сад је могао после ручка спавати а

кад је Харалд био за друштво, поново дође на ред гласовир па и »Норданскогске руже,« јер оне беху за Харалда од конца нове, а и за сироту Лауру, која их већ тако дуго није чула.

Није било више времена за ткање; та кућа је и тако била препуна ћилимова. Али исто тако није било више времена да се ради испитна радња.

»Њу ће Харалд написати,« говорио је судија, јер је сад осећао да се његов живот неће свршити ни онда кад се сврши.

И седели су тако многе вечери једно уз друго као и некад и ћеретали, али су сад обоје говорили, јер је сад предмет разговора био и њојзи разумљив. Она је од увек увиђала да је обична гушчица, која нема појма о позоришту и вери, па му је то и говорила, ма да он то никад не хтеде веровати. И тек сада није могао у то веровати.

И певали су и сад »Норданскогску ружу,« и Харалд је уз њих крештао; и играли су уз ту мелодију и по њојзи љулали колевку, а руже никад нису прелазиле, никад.

С немачког **Мира.**

НА ПУТУ, ДУЖНОСТИ

М. ГАВРИЛОВИЋУ.

Хладан и сух ветар хуче, са потмулим шуштањем, витла се и свом снагом удара у пусто стење голог брда, па распрскан, растура се; као да сваки делић носи са собом, неки тужан уздах — зајеца, и опет даље

Сунце, кријући се иза мутних облака, жури се напред, да што пре нестане иза хоризонта, шиљући и последње бледе зраке, — стиди се! . .

Увијен, скупчен у једном крају трескајућих кола, посматрам час пусту околинду, огољелих брда; час пред собом ћутљивог кочијаша, који тек по кад, кад подигне руку ошине коње, који својим тромим ударом копита пресецаху пусто и потмуло хујање ветра! . . .

Сумор, досада, који се силом намештаху у души. — Пред очима лебди у нејасној, бледој боји дужност — крећем се ваљда на неку дужност! . . Погледам напред, где видим пред собом, увијен у тамну маглу, циљ те дужности, где ме са неким наодређеним правцем чека.

По кад, кад подигнем главу, хладан ветар, ударајући ме оштрим таласом, бруји око ушију, као да се у том брујању налази сво ништавило, лажног циља. Увијем се сасвим, да и лице покријем — а сумор и досада као да ме постепено надвладале да не чух више ништа — — — — —

Ветар престаде, као да се негде изгуби у пустоши, отвараше пут, кријући се чекаше тајну Неке бледе сени, као авети, продираху смело напред, на чијем се лицу показиваше подругљив, цинички осмех пун ироније! — Људи! Да ли су људи!? — Не! — Ваљда се само тако зову, носе то име, ради разлике осталих створова.

Шта ли гоне оно напред? . . .

Ланци са ужасним, потмулим звуком, допираху ми до ушију, помешан са циничким це-рекањем, тих назовимо људи!

Видим лепо, где четворица њих носе неке отесане незграпне крстове, ступаху напред са дивљачком радошћу. Али за њима . . . Гле видим лепо, не варају ме очи . . . Четири јадне, измучене, боне прилике, у тешким оковима зарђалих ланаца. На тамном, збрчканом лицу, где бејашу трагови робовања, мучења, патње, показиваше се бол — бол са горким сузама, изазвате од презрења. Бол са горким сузама као изгнаника, са тешком казном

Ево их ближе! — Загледам их боље у лице, ваљда би их познао Не! — Ја их не познајем, никад их нисам видео, али сам чуо о њима . . Пише сваком златним словима на челу. Ах! — то је: Истина, Љубав, Вера и Нада! . . .

Шта је ово са њиме?! — — —

Да ли је то, што се силом намећу, овим бедним приликама, да их приме, грле у загрљај! . . Они их одбацују од себе . . . Они друго грле . . . Њихова бедна срца траже љубави у другоме. — Па! — Сад кад су им ове досадили; онда са њиме — — „На крст! — — — — У пустош — — — Далеко од нас“.

За њима су ишла једна кола, добро покривена, — неко се возио у њима — — —

Спровод стаде овде у пустињи. Неколико прилика, ових авети, у облику човека, приђоше оним колима, смерно се поклониле до земље, питаху неког — —

Ту у колима, ваљда, како чух, бејаше, на златном седишту у својој величини — Лаж и лицемерство! — — —

„Ту у том стењу, ставите прво један крст, и са највећим клинцима, разапите моју највећу противницу »Истину,« па ћете онда редом“, рече са циничким осмехом и подлом радошћу лаж.

Људи се смерно поклонише, чија се церакања чула са дивљом радошћу... Неки брзом руком почеше намештати крстове; а неки приђоше истини, подругљиво су се смејали и гурани од себе — — —

Тужан вапијући јаук истине, са последњом молбом отрже се из заморене, малаксале груди — ма да су је мучили преклињала је авети у облику човека, да је приме и смилују — — — Одјекивао је тужно у пустињи — — — Нема милости! — — Иронички подсмех! — — Одбијао је све — — И још један јаук — и — — —

Тргох се, — кочијаш ме, непажљиво удари бичем по глави, заманувши на коње, гунђајући нешто.

Ја бленем, — тражим нешто! — — Трљам очи — — Видим, да ми се оне бледе сени измичу испред очију.

Бол — тежак бол се појави у души! Да ли је у стварности овде гроб истине, у овој пустоши царства голог стења и потмулог ветра. — Као да још чујем онај вапијући глас пређашње истине.

И ја идем том стазом, „тамо одакле је нестало истине — — — На дужност!“

Грозне слике, грозне мисли, гола досада продирају ми смело у прсима и кида мисли, душу и срце — — —

Опет ветар, звиждајући јаче удара у голо и хладно стење, завлачећи се у сваки кут празне пустоши, тражи ваљда трагове: „Истине, Љубави, Вере и Наде“. — — И одбија се са тужним јауком; као да чујем у том звиждању потмуле речи: »Нема је« —

Ја опет бацам погледе час голом стењу, час кочијашу, који, кадкад ошине заморену стоку, која тромо пограби — — —

О с н и ћ, Марта.

М. Ј. Аврамовић.

ПОСЛЕ ЖУРА

(ЖЕНИ СНАБЛ.)

— Тако доцкан, пријатељу?

Нађосте ме саму, јер мало пре испратих госпође.

— Сусретох се с њима у ходнику... Цело јато... Ваљда њих двадесет... Зашушташе шлепови по степеницама... Зацакаше госпође при силаску на улицу...

.... Обоје заћуташе.....

— Вечерас је хладно — — —

— Да, снег веје —

— Смем ли замолити за шољу топла чаја из Ваших бајних руку?

— Изгледа, да сте данас сетни и уморни.

— О, само сам будаласт милостива госпођо, тако будаласт, да ме је нека неодољива чежња — чежња луде, глупе лептирице — довукла амо на светлост тих дивних очију.... И сад ми је по таман... а Ви, тако усамљени, вечерас? ... Супруг у клубу? ... а мила дечица? ...

— Поспани беху, кад одох к њима... Очице им се склапаху... Мали браћац загрлио своју милу сејку, која је са лутком у загрљају дремала..... Али што ме тако чудновато гледате?

— Ах, Ви не знате како сте дражи пуни у тој хаљини, која се мехко упија уз Ваше дивно тело, које кроз танане чипке провирује... Па какав чаробни одсјај светлости у вашим дивним кадиџеним очима... Ви сте често сами, милостива госпођо, па зар се не осећате усамљена и напуштена?

— Забавим се свирком... Читам и сневам...

— Баш жене живе само полуживотом!... Притегнуте својим сићушним дужностима, које им »Пристојност« и »скромност« налажу, иза високих зидина, које им затварају изглед у свет, уз обављање ситничарских послова, гледају, како им живот кап по кап тоне у море прошлости... То је заваркивање саме себе од — жура до жура... Али, знам их, које имају куражи слободна погледа... А такав поглед личио би Вашим очима... Ето и ја, сневам будних очију о једном журу, о дану среће моје љубави... Тамо, у мирном предграђу малена ку-

ћица у баштици пуној снега... усамљено скровиште, далеко од метежа глупе свакидашњости... Прави рај... Скривено, топло гнездашце за један љубавни пар... Дебели простирачи, и меки застори, а свуда пуно ружа... мирисних, црвених, дивних ружа... и ту скривен чекам ја иза завесе, и послушкујем на сваки шум, који се из даљине чује, али при том чујем само куцање мога узнемиреног срца... Ну, гле, кола!... Лак, брз корак малих, слатких ножица, које су ми знане... А. ти си!!!... И ја је притиснем на своје топле груди... Скидам јој вео са хладних обрашчића... Љубим јој и загревам хладне уснице, а пољупцима обасипам њене бајне кадићене очи...

— Доста је, пријатељу... Доста... Ви бунцате... Много сте рума усули у чај... Тај сан је леп... али, — тако ја судим, — после овакога жура, каквога Ви сад нацртасте, морао би доћи дан, кад она жена не би смела поглед свој подићи до чистих очију њене дечице... Стид и срам би је убио... Јер, треба да знате, да има жена, које само у чистоти душе своје живити могу, и које би ма какав стидан чин исто тако убио, као што убија сунчев топли зрак онај нежни цветак хладолежа крај жуборећег потока... Али, не налазите ли, да је овде хладно?... Ватра се загасила... Доцкан је...

— Одиста, доцкан је! Време је, да идем... Је ли за навек?... Без повратка?...

— Дођите, али... — на жур... Никако сам... У друштву свију госпођа, па да будете Ви једини гавран међу голубицама...

— Ах, милостива госпођо, — како строго казните једног грешника!

(По немачком)

В. К. — Љубисав.

ИЗ ЖИВОТА ЈЕДНОГ МИНИСТРА.

Испред саборнице стадоше једне кочије и из њих изађе министар, држећи под пазухом читав завежљај аката. Пошто

је кочијашу неке заповести издао, пође горе по степеницама.

Раскошно одевени послужитељ пожурио је за њим, и у руци држећи сребрну зделицу са посетничким картама, пружи министру говорећи:

— Вашу ексцеленцију чекају већ.

— Много њих?

— Пуно је предсобље а и салон. Ево посетничке карте, господине бароне!

Министар се маши карата и само неколико на брзо прегледа. Све сама позната лица, највише са предикатом и насловима. Дипломате, великаши, посланици, научењаци, жупани, високе црквене поглавице и т. д. Није му се баш допало, с тога равнодушно рече:

— Пријави ме, да сам приспео.

Баш у том часу отворе се на првом спрату двокрилна врата, из којих се зачује детињи глас, који повиче на велика господина:

— Татице! И одједном дете дотрчи доле своје оцу у загрљај. Он је пак миловаше, тепаше јој, а лице му се разведри и чисто се подмладио од радости.

— Само један пољубац хоћу да ми даш, слатки мој татице, али брзо! Госпођица се препире са мном, да те сад не узнемирујем, јер имаш дочек. Казаће ме и мами, али то не чини ништа. Слатки мој татице! Пошљи одавде те многе људе... ја хоћу код тебе да останем... и непрестано му је љубила руке, очи, косу...

— Знаш шта, татице, хајмо данас у шумицу, па ћемо тамо и код посластичара ићи... хоће ли добро бити?... Још ћемо и на друго место ићи... Знаш куда? Код Маре. Но, реци татице, пристајеш ли?

— Оставимо за други пут, срце моје — шаптао је тихим гласом министар, и пољуби девојчицу у лице, али тако нежно, као да се бојао, да ће је болети, но ипак ватрено, онако, као што то чини отац, који љуби своје дете.

Дете са свим задовољно врати се на траг у своју собу и није се противило, нити плакало. Отац пође даље ходником и кад је стигао до собе, где беше публи-

ка искупљена, послужитељ отвори врата и свечаним гласом узвикне:

— Његова ексцеленција!

Министар уђе унутра, присутне хладно поздравиле и невесео оде у своју собу.

*

Ох, кад не би имао још и ове једине зраке сунчане! Кад му се већ досади живот, који је пун интрига и борбе, у којем једни правди и поштењу теже, а други се његовом паду, његовој срамоти радују, кад већ почиње мрзити и оне људе, с којима га његово звање приморава да се дружи, тада би загрлио своју девојчицу, занео се њеним чистим и невиним очима и тиме растерао од себе за неколико минута оно искушење, оно страховање, клонуло, све, све, што се не пристоји честољубљу једног младог човека. Она девојчица, која је немирна, тврдоглава и непослушна наспрам свакога, једино је оцу своме послушна, блага и добра. Много пута, по више часова, одседи са оцем на једној столици у министарској канцеларији са књигом у руци, и за живу главу не би се помакла. Ово дете беше оцу-министру једина радост, утеха. Другог никог није имао...

А жене?... Висока дама, која своју лепоту, хаљине и наките показиваше свету, никад му не беше сапутник у животу његову у потпуном смислу. Никада га није разумела, нити с њиме делила осећаје, жеље; није га ни волела, дакле, није могла појачати љубављу честољубље у својега мужа.

*

Једног дана опет је седела девојчица у татициној соби, као и обично. На један пут стаде пред оца и озбиљним гласом запита га:

— Татице! Шта је то »дифтеритис«? Министар се на ове речи укочи од чуда. Као неко страховање изађе му пред очи. Страсно је себи привуче и рече:

— Зашто питаш ово, злато моје? Од кога си научила ту реч?

— Ево, овде сам читала и покаже на једне новине, што стајашу на столу. — Зар се не радујеш, драги мој татице, да већ и овако дугачку реч умем да прочитам? Дуго је трајало, док сам је прочи-

тала. Хоћеш да ти још једаред прочитам?

— Не, срце моје, не читај!

И још страсније и већма привуче је себи, као да би је од неке непознате опасности, невидљивог непријатеља хтео да сачува.

— Ех, лудак сам ја, — рече за тим сам себи. — Много сам радио, може бити много више, него што ми снага моја допушта. Зато сам сваким даном све нервознији. — И поглади чело, са којег је цурио доле хладни зној.

— Евице! Овамо да си дошла. Данас опет не мож' с тобом на крај изаћи. Казала сам ти већ, да оставиш татицу на миру, да може радити свој посао.

Нестрпељиво је викала то млада жена, да јој лепе и fine образе обузе гнев.

— Са свим је смешно, да то дете увек држиш код себе. Та данас-сутра по целој вароши разнеће се глас, да је од министрове канцеларије постала дечја соба.

Муж је само раменима слегао.

— Нека кажу, а ти опет буди им веран одзив; него реците ви мени сви: може ли политика целог света, државни интереси, хвала и слава, и сво благо Будимпеште наћи у мени оне радости и задовољства, које ја у своме детету налазим?

И метне руку своју на плавом косом покривену главу Евичину, која се још већма уз њега приљубила...

И дан кризе, што се унапред предвиђало, приближио се. Стара, али увек нова песма: борба странака, иза које лични интереси лебде пред очима свакога; ларма и вика заведене светине, у којој безуспешна остаје истина, права и одважна мушка реч.

Ко Пешту за време политичке борбе још видео није, тај ни појма нема, како се за један тренутак промене слика и изглед целе вароши. Сваки тежи за неком новашћу, за неком променом. Таква је варош, као оно вулкан, кад хоће на површину земљину да избије. У страначким круговима, клубовима, каванама, на улицама, позоришту, па шта више и при ручку говоре људи о политици. У једној кавани је састанак једне, а у другој ка-

вани састанак друге странке. На пијаци опет искупио се силан народ и слуша говор свога посланика. Свуд и на сваком месту само се о посланицима говори. Дневни листови пуни су брзојава о хвали и одушевљењу народном код овог или оног посланика.

То вече су министри држали заједнички савет, међу којима беху и аустријска два министра. Доцкан у вече свршише саветовање и господин барон је касно дошао кући. Беше уморан, али зато сасвим задовољан.

— А где је бароница? — запита послужитеља, који му скидаше горњи капут.

— Високоблагородна госпођа је већ легла.

— А Евица?

— Такођер је већ легла.

Пошље послужитеља на поље, а он на прстима да се и не чује, оде у детињу собу. Од како му се родила ова девојчица, никада није пропустио, ма како доцкан да дође кући, а да своју ћерку није обишао и видео. И овом приликом, дакле, оде у девојчицину собу, да је обиђе. Није га осетила, кад је ушао. Наслони се на чипкани и лепо намештени кревет...

— Татице!

Лице јој је горело, очи се светлише и тако лежаше међу јастуцима. Глас јој не беше онај стари, весео, умиљат, већ промукнут и болан, који оца устрели у срце и ожалости га.

— Татице!... тако ме боли... овде врат, грло...

За један минут беху у кући сви на ногама. И послаше по најгласовитије великоварошке лекаре, који кроз кратко време стајашу већ око постеље болеснице.

Беше заиста дифтеритис у јакој и такој мери, да није у обзир узимао ни родитељску љубав, ни интересе државне. Пружио је крволочну своју руку, да покоси овај млађани живот, овај млади пулољак, а оцу девојчицином одузме памет, скоро човек да полуди.

Ова немила вест брзо се распростре по целој вароши. Сви се журили, да министру саучешће изјаве. Али министар

све ове папире саучешћа, побаца у пећ. И дању и ноћу немирно је шетао горе-доле по пространим собама и увек лебдео над постељом болесне ћерке своје. Матери је велики овај бол олакшало то, што се сита наплакала, али министар осети у себи да не може ни да седи, ни да спава, ни да једе, ни да пије, па ни да ради. Увек је тумарао из једне собе у другу. Кад би опазио да који лекар долази, истрчао би пред њега, зграбио га за руку и заповедајућим гласом повикао му:

— Спасите је!

Евица се борила свом снагом против подмукле бољетице своје. Овако је прошло два дана. Трећи дан скоро је право лудило обузело оца Евичиног. Побегло је од куће потајно, трчећи. Не могаше више слушати болно крчање и тешко дисање своје кћери. Било је баш пред зору. По улицама, пуним света, трчао је министар горе-доле, али у палату не смеде отићи. Пде и у К... улицу. Без икакве цели и овде је тумарао овамо-онамо. Сироти раденици и чељад иђаху овуда и ма да му у сред лица гледаху, нису га познали. Но сваком су за то у очи упадали трагови велике туге и жалости. Занатлије, трговци и гостионичари баш отвараху своје радње и у рукама држаху новине са сликама. По овима гледајући господина где тумара њиховом улицом, познаше га и сажалеваху га, та за Бога, читали су а и они знају, да му је мала Евица јако болесна.

Али он не гледа и не познаје никога, док га неко не гурне од остраг с речима:

— Господине!... високоблагородни господине... дајте ми једну потуру...

Али он ни да се осврне, та ваљда није ни разумео, а ни чуо речи ове сироте жене.

— Будите милостиви! Та то није много за вас. Само две-три потуре молим, не на лебац не треба мени. Једну малу свећу рада сам да припалим пред иконом пресвете Матере Божије... да... помогне... да ми спасе моје једино дете!...

Жена поче јецати.

Ово је већ чуо и разумео министар.

Баци један поглед на слабу, уморену и уплакану жену и пуну шаку сребрна новца даде сиротој жени.

Жена трчећи оде у оближњу цркву. А министар чисто несвесно журио је за њом. Пред олтаром клекне жена, да се изјада Мајци Божјој, која чуда може чинити, те, да би се смиловала и спасла јој од смрти њено дете. Министар замишљен и уморан стаде испред олтара и неколико минута као да не беше при себи, само ћуташе. У цркви већ не беше никог, па ни милосрдне жене, отишла је кући, да своје болесно дете и даље надгледа и негује. Само је црквењак ишао по цркви, бришући од прашине иконе и свете утвари црквене.

И овај велики државник, који је сваку вероисповед исмевао и сувишном држао, отац у очајању, исто је то учинио, што и сирота жена: молио је Мајку Божију, да му поврати и даде натраг његову малу Евицу и он ће се одрећи свачега, одреће се ранга, сву будућност своју жртвује и у промену даје за живот детета свога. Бојао се, да је мало обрекао, с тога је понуду своју поновио.

Неко задовољство и утеху нашао је срцу своме у побожној тишини црквеној. Али за то није смео кући да отиде. Тек пред подне оде. Баш је професор кући полазио, те, опазивши министра зграби га за руку и рече.

— Морам за велико чудо назвати болест Ваше ћерке. Јер још ни код једног болесника нисам изгубио наду за живот, али код Ваше мале јесам. Но, на радост свију нас, мала је Евица победила и надвладала смрт. Спасена је.

Министар уђе у собу. Жена од превелике радости падне му око врата. Ах, тако је леп овај свет, тако су добри људи! Утеху и блаженство прича за сваког још и овај неми зид.

Спасени смо!

*

Дође и дан гласања.

Од посланика само они који су болесни не дођоше, министри су сви на окупу, а галерија је препуна радознале светине. Велика је ларма у саборници, знак

је, да ће се што необично догодити. Наједанпут тишина завлада, када је председник дозволио и високи, сувоњави и седи државник прозбори:

— Министар финансија жели да говори.

Блед као смрт устаде његова ексцеленција и говорио је...

... Пао је... Пао је срамно и стидно... за увек... без икакве наде...

У тишини га слушаху још, али он није више могао паметно да говори. И поред највећег труда не могаше речи изабирати. Када је завршио, избије међу публиком подвикивање и лупање. И непријатељи и пријатељи, сви га нападну.

Јер, шта је то њима, ако његова личност падне? Њега самог и тако неће нико оплакати. Али како је могао својој странци тако велику срамоту, тако ненакнадиву штету нанети? Оне, који се могао из сваког заплета свагда тако славно извући!?

Кочије су опет стајале испред саборнице, а господин барон журио је управо у детињу собу. Мати је сва изнурена и уморена лежала на дивану и спавала. Дете болничарка и госпођица чуваху. Њих барон пошље на поље из собе и налегне се над дететом својим.

Мирно је спавала мала Евица. У лицу истина, бледа, а испод очију црна беше, али јој било добро и уредно куцаше, а а дисаше лако.

Барон метне своју главу поред Евичине, лице загнури међу јастуке и тихо плакаше и јецаше, први пут после детињства... Сузе навлажише плавичасту косу Евичину. Бисер беше свака суза ова! Радост, захвалност и неограничена љубав беху сузе ове... А данас је пао у парламенту, данас је изгубио милост богиње политике за свагда, данас навалише и викаху против њега његови најбољи пријатељи, данас је престао бити велик и знаменит човек у друштву и на сваком месту. Али, зато су ипак ове сузе, што их је над дететом својим пролио, сузе радости и неограничене љубави на спрам свога детета, сузе захвалности према пресветој Мајци Божијој и свевишњем Творцу небеском, што му његову јединицу спасоше од смрти.

Баја, 1906.

Превео Душан.

Г Л А С Н И К.

Нови добротвори. — Овогодишњи извештај панчевачке срп. више девој. школе јавља, да су наши вредни скупљачи претилате, г. Вељко Константиновић, умировљени учитељ и његова верна и честита супруга Анка, преписали 50 ком. својих акција Панчевачке Кредитне Банке, у вредности од 10.000 круна, на фонд срп. више девој. школе у Панчеву. Тим су постали ови примерни просветни радници још и добротвори женске просвете, која нам је тако потребна. И они су се дугим просветним радом уверили, да се само са добрим и просвећеним ма-терама може напред корачати. И овај пример показује, како се и из скромне учитељске плате може паметним и сложним радом и штедним животом доћи до заштеде, па учинити и народу свом добро. Вељко је са својом верном и честитом Анком био увек пажљив у свом вредном животу; нису од себе откидали, али нису ни разбацивали, те су, ето за 40 годишњи заједнички рад дошли докле, да могу и свом народу поред моралних заслуга чинити и материјалне користи. Панчевачка срп. виша девој. школа броји сад поред других својих добротвора и два учитељска пара: Саву и Милицу Петковића и Вељка и Анку Константиновића, свако, са 10.000 К прилога. Слава им и живели!

Нов српски добротвор. Уторак 29. маја (11. јуна) о. г. преминуо је у Сарајеву Константин И. Бесаровић који је све своје имање још за живота у вредности од 25—30.000 К преписао на друштво »Просвјету«, које испомаже мушку и женску сироту и добру децу при изучавању виших и стручних школа, те је с тим стекао угледно место у реду осталих добротвора народних у Босни и Херцеговини. Слава му!

Велика ктиторка. Госпођа удова Екатерина Вујић рођ. Соколовић из Баје са своје велике побожности дала је у славу божију а у спомен својих мртвих саградити на бајском срп. православном гробљу лепену црквицу, која је освећена 11. (24.) јуна о. г. т. ј. други дан наших Духова.

Забава новосадске српске више девојачке школе, која је одржана на Спасов-дан о. г. у варошком грађанском стрелишту, испала је неочекивано лепо, а била је тако многобројно по-

сећена, да је једва било места за толику чисто српску публику у оној пространој башти. Ова се забава одликовала од досадањих тиме, што су ученице скоро све имале на себи српско народно одело, те се, особито у српским играма: Колу, Српкињи, Сељанчици и Сарајевки, што су уз песму и војничку музику приказале на бини, врло лепо изгледале и целој забави дале чисто српски народни тип. И позоришни приказ »Тетичина наследница« од А. П. Родољуба приказале су ученице тако вешто и природно, да су изненадиле гледаоце. У песмама уложио је највише труда и рада г. управитељ Мита Ђорђевић, а у позоришној представи г-ђица Јелка Лујановићева, те су их ученице и обдариле видним знацима признања: венцем и букетом свежа цвећа. На каси је пало око 900 К и ако су деца и ђаци улазили тек са 60 пот. улазнице, а одрасли с 1 К. Забава је трајала у најбољем расположењу до поноћи, а почета је у 5 сати после подне. Забаву је посетио и наш епископ, Њ. В. г. Митрофан Шевич.

Српкиња прва докторка загребачког свеучилишта. 9. (22.) јуна о. г. промовисана је на загребачком свеучилишту први пут женскиња на докторску част. То је г-ђица Милица ил. Богдановићева. Она је с одличним успехом полагала све строге испите те постигла част доктора филозофије за струку историје и географије. Она је кћи познатог нашег књижевника Синише, војеног часника у миру, који живи у Загребу, Живела!

Овогодишње матуранткиње. На будимпештанској приват. женској гимназији положили су ове године испит зрелости с добрим успехом Српкиње: г-ђица Љубица Богданова, ћерка г. дра Живка Богдана, градоначелника велико кикиндског; г-ђица Олга Веселиновића, ћерка г. дра Ивана Веселиновића, адвоката вел. кикиндског и бившег уредника вел. кикиндског листа »Садашњости«; г-ђица Мара Драгићева, ћерка пок. удове Софије Радосављевићеве.

Два српска професора, два нова доктора филозофије. Професори на срп. вел. гимназији у Новом Саду, г. г. Тихомир Остојић и Милан Петровић, промовисани су јуна месеца о. г. за докторе филозофије, први на бечком, а

други на будимпештанском универзитету. Чести-тамо њима и српској гимназији!

Одликовање гђе Савке Суботићке. Скоро све овострани Добротворне Задруге Српкиња одликовале су заслужну гђу Савку Суботићку избором за почасну чланицу. У најновије доба почеле су јој ту почаст одавати и младе босанске и херцеговачке задруге. На Благовести о. г. одала јој је ту почаст и мостарска задруга, у својој редовној главној скупштини.

Чика-Јовин споменик. — »Змај« друштво српских новинара и књижевника, подигло је у недељу 20. маја (2. јуна) о. г. надгробни споменик Чика-Јови у Каменици. Споменик је лепа пирамида од црног мрамора а на њој су златни слови исписане ове речи:

»Љубимцу народном
Змај Јовану-Јовановићу
1833—1904.

Што се Србин јоште држи,
Крај свих зала
Песма га је очувала
Њојзи хвала.

Овај споменик подиже српски народ«.

Текелијанум. Познато је нашем свету, да је пок. Сава Текелија, велики народни добротвор, још за живота свога купио у Будимпешти велику зграду за своје питомце, добре и сироте ученике Србе правосл. вере, који се уче тамо на вишим школама. Та је зграда постала трошна и нездрава кроз толики низ година, те је управа тог завода затражила од кр. уг. министарства дозволу, да подигне на том месту нову зграду, што је министарство и дозволило. Сад ће се тамо подићи зграда на три спрата (стара је зграда била на два спрата) у византијском стилу и вредиће око 600.000 К. У њему ће се сад сместити до 30 питомаца, док је у старом могло да се прими само 18 питомаца.

Нова Добротворна Задруга Српкиња основана је у Дол. Тузли у Босни. То је сад девета овака Задруга у Босни и Херцеговини.

Забава. Српски Соко и срп. цркв. певачко друштво у Пакрацу приредили су 10. (23.) јуна о. г. прву соколску већбу са вечерњом забавом и игранком.

Панчевачко српско црквено певачко друштво издало је и ове године свој писмен извештај о раду и стању тог друштва за 43. годину (1906.) свога опстанка. Из тог извештаја сазнајемо, да је друштво редовно појало недељом,

празницима и свецима у својим двома црквама приредило 20. духовни концерат, појало је при венчању, парастосима и погребима појединим члановима и добротворима, приредило »Беседу«, »Забавно вече« и забаву у очи Нове године. — Имање друштвено износило је крајем 1906. год. 17.070'44 К и према 1905. г. помножило се са: 925'53 К. Осим тога износи вредност архиве: 4132'12 К, а вредност инвентара: 1197'71 К. Суделача чланова има мушких: 34, женских: 36. Почасних: 14, потпомажућих: 69.

Султанове кћери. У току месеца јуна о. г. венчале се у један дан три кћери султана Абдул Хамида: Наима, Наила и Ајша. Прве две су младе удовице, од 25 и 20 година, а најмлађа Ајша је тек у 16 години живота. Удале се за младе и здраве људе, који нису од владалачког порекла, него синови виших државних чиновника, а бирале су по срцу. Принцезе су, како веле, врло лепе и образоване женскиње, а прва и најстарија и ванредно музикална.

Материнско Удружење у Београду имало је на издржавању за прву своју годину у свом дому 71 дете (36 мушке и 35 женске). Од тих је било 24 општинске деце; 20 друштвене и 27 приватне. Од ових је умрло 15 деце, из дома изишло: 29, а остало 1. јануара 1907. године у заводу: 27 деце (14 мушких и 13 женских).

»Просвјета«. Друштво овог имена, што постоји у Босни и Херцеговини и брине се за просвету свога народног подмлатка имало је у Сарајеву своју VI. редовну главну скупштину у недељу 3. јуна о. г. под председништвом свога председника проф. Шћепана Грђића. По извештају тајника, дра Симе Поповића, напредовало је то друштво прошле године, јер му је придошло прошле године 749 нових чланова, те сад има: 3749 чланова. Друштво је давало прошле године 87 штипендија, и поред тога је делило потпоре и припомоћи појединим ученицима-цама, шегртима и школама. Издало је још 262 К потпоре за течајеве анафалетске, те је тако на све ове потребе издато: 37.346'51 К. Целокупно примање пак износило је: 62.311'15 К, а целокупно издавање: 48.354'90 К, те је тако претекло на рачун идуће школске 1907—8. г.: 13.956'25 К. Целокупно имање износило је крајем прошле године: 180.452'77 К.

Крунидбена прослава. 26. маја (8. јуна) о. г. навршило се равно 40 година, како се крунисао Њег. Вел. наш краљ Фрања Јосиф I, као

угарски краљ. У целој држави прослављен је тај спомендан свечано, особито су школе и цркве наше биле сведоци радости, што смо доживели, да наш премилостиви краљ дочека тако ретку прославу. Живео!

Десети конгрес српских земљорадничких задруга одржаће се ове године у Земуну, отприлике у времену између Велике Госпојине и Мале Госпојине.

Забава. Даљска омладина приредила је 17. (30.) јуна о. г. дилетантску представу са играњем у корист оснивања српског певачког друштва у Даљу.

Српски учитељски конвикт у Новом Саду, проширио је новом градњом стан својих питомаца. Сад ће бити довољно места за 80 мушких и 40 женских питомаца. Деца чланова учитеља плаћају 28 К месечно, а неучитеља 38 К. Ко од чланова има вољу да повери своју децу овом заводу, нека пријави то најдаље до 2. (15.) августа о. г. управи конвикта. Правила тога завода послаће се на захтевање родитеља бесплатно.

Верени и венчани. Г. Милан М. Бикар, порезник код сомборског порезног звања верио се с г-ђицом Лепосавом Благојевићевом, сомборском учитељицом и ћерком г. Јована Благојевића, управитеља сомборске више девојачке школе.

Г. Бура Брашован, вршачки учитељ, верио се с г-ђицом Софијом Клицином, такође вршачком учитељицом и нашом многогодишњом претплатницом.

Г. др. Сима Грчић, општински лечник из Прига верио се с г-ђицом Јулком Радовићевом, ћерком г. Шандора Радовића, угледног трговца и поседника из В. Кикинде.

Г. Стојан Јакшић, новоизабрати ђакон вел. кикиндски венчао се с г-ђицом Десанком Радовићевом, ћерком г. Миливоја Радовића, одличног пароха и посланика вел. кикиндског на нар. цркв. сабору.

Г-ђица Зорка К. Милошевићева, наша претплатница из Вршца, верила се с г. Ђорђем К. Дукићем, чиновником фабрике дувана из Београда.

Г-ђица Магдалена Вагнерова из Београда, ћерка уд. Антоније Јов. Вагнера венчала се у четвртак 14. јуна о. г. у саборној цркви с г. Петром С. Бајаловићем, доцентом универзитета београдског.

Г-ђица Зорка Грубићева учитељица у

Дервенти (Босна) венчала се 12. маја о. г. с г. Константином Костићем, велепоседником тамошњим.

Г-ђица Софија Михајловићева, ћерка наше многогодишње претплатнице и чланице Добротворне Задруге Српкиња у Вел. Бечкерек у г-ђе Катце Михајловићке, венчала се 27. маја (9. јуна) о. г. с г. Славком Месаровићем индустријалцем из Митровице.

Књаз и књагиња црногорска Милена, вратили се са својом високом дечицом из француске купке опорављени и свежи. Престоница, Цетиња дочекала је своје високе путнике врло радосно и весело кличући: Живео и живели!

Елиза Ожешкова, то је велика пољска списатељка и пољски народ ценећи њен књижевни рад и њене заслуге око нар. просвете, прославио је 9. 10. и 11. јуна о. г. четрдесетогодишњицу њеног књижевног рада у Варшави. Том приликом сазван је скуп пољских жена из свију крајева, који ће донети многе резолуције у питању женског образовања и васпитања, на пољу правно-политичном. У свези с тим скопчана је изложба женских рукотворина и лепих вештина Пољкиња. На тој изложби биће изложене фотографске слике свих Пољкиња, које се живље истакле на научном, литерарном и уметничком пољу. Председница тог приређивачког одбора је г-ђа Марија Конопњичка, знатна књижевница пољска.

Конференција мира у Хагу. 2. јуна о. г. отворена је у Хагу конференција мира. На тој конференцији су заступљене све европске државе па и оне у Америци и Азији. Искупиљено је на њој 200 изасланика, (осим пратилаца) све најодличније умне снаге, које ће тражити начина, да се што мање ратује и ако је могуће, да се ратови међу људма са свим укину и да међународне спорове решава међународни суд. Ако се то постигне на тој конференцији многој ће матери сићи са срца страх и терет за својом децом и много више народног новца моћи ће се утрошити на културу и просвету народну, него што се то данас може да чини, где се највише жртава народних троши на оружје и уништавање културе.

ЧИТУЉА.

† **Ангелина Ивковићева.** Нашу врлу потпредседницу »Женске Задруге« наше г-ђу Милицу-Белку Ивковић из Ст. Пазове и њеног мужа

г. Симу Ивковића задесно је грозан удар; изгубише — од запаљења мозга — своју милу љубимцу, кћерку Ангелину, одличну ученицу II. разреда основне школе.

Покојница беше у 8-ој години живота, врло симпатично и добро дете, послушна ћерка, верна и искрена другарица, па није чудо, што после себе остави грдну празнину не само у дому, него и у школи својој.

Тугу за изгубљеним љубимчетом деле са тужним родитељима сви пријатељи и знанци њихови, који су покојницу радо имали и волели је, а чему еу најбољи доказ оне поток-сузе, које су за време укопа проливане.

Нека Бог милостиви пошаље утјехе тужним родитељима, а нашој незаборављеној и доброј Ангелини подари анђелско блаженство.

Поводом овим место венца даровала је г-ђа Милица Св. Николајевића председница »Добротворне Задруге Српкиња из Голубинаца« 10 К. у злату као прилог нашој Задрузи, на чему јој и овум приликом срдачна хвала.

† **Сара Н. Ђоровић** рођ. Милутиновић. Наш врли приповедач и књижевник г. Светозар Н. Ђоровић из Мостара изгубио је своју добру мајку Сару 26. јуна о. г. у 58 години живота. Мир пепелу њену! а супругу, деци и родбини изјављујемо наше топло саучешће.

† **Софија** удова **Давидовић** рођ. Пејић, добра мати наше чланице а бивше одборкиње, г-ђе Зорке дра Александра Коде, варошког физика у Нов. Саду и прамајка Александра Дунђерског и супруге му Елзе, упокојила се напрасно 27. јуна (10. јула) о. г. у 85 години животе. Вечан јој спомен!

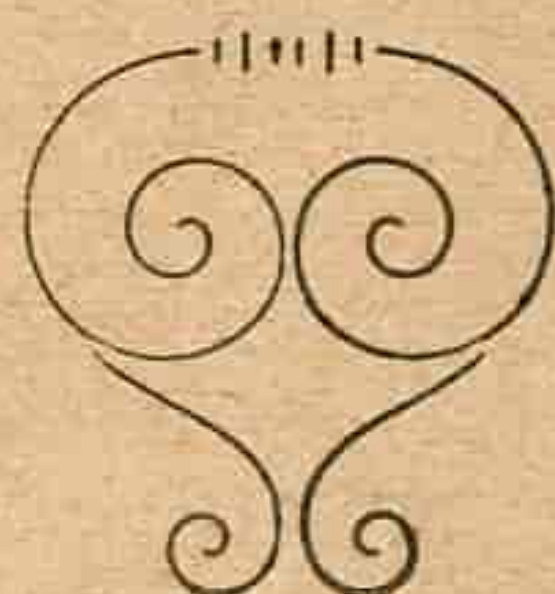
† **Софија** удова **Радосављевић**. Питомица Добротворне Задруге Српкиња Новосаткиња, г-ђица Мара Драгићева, која је на будимпештанској прив. девојачкој гимназији положила ове године испит зрелости, изгубила је неочекивано у четвртак 14. (27.) јуна о. г. своју добру и брижну матер Софију уд. Радосављевићку, у 48 години живота, која је живила и све жртвовала за ово своје јединче. Дочекала је једину радост, да јој дете доврши гимназију; али није дочекала, да види то дете и упућено и збринуто. Не знамо кога више да жалимо или матер,

што је прерано преминула не видећ своје јединче збринуто, или дете. што је остало у најгоре доба оамохрано у свету без заштите, без упутства, без средстава. Но кад је божија воља тако наредила ваља јој се покорити и брижну душу матере ове предати у божије руке на вечну успомену!

† **Милка Васиљевић** рођ. Дракулић, нежна и верна супруга Душана Васиљевића, адвоката из Гор. Карловца, а ћерка Саве Дракулића кр. уг. домобранског капетана преминула је 19. маја (1. јуна) о. г. у Аланду код Беча у својој 29 години живота, а пренета и сахрањена је 22. маја (4. јуна) о. г. у Гор. Карловац. Оставила је за собом троје мале деце и многобројну својту, који тугују за својом добром Милком. Мир пепелу њену!

† **Персида Крстоношић** рођ. Радић, из Бел. Кикинде, мати уредника »Стармладог« г. Петра Крстоношића, преминула је 30. јуна о. г. у 66 год. живота, оставила је за собом 7 деце више унучади. Покојница је била примерна мати која је великом љубављу своју децу однеговала. Бог да јој душу прости!

† **Пера Павловић**. Несрећа је донела, да се наш угледни грађанин и трговац, г. Пера Павловић, председник овдашње срп. правосл. црквене општине, морао подврћи 4. (17.) јуна о. г. операцији бечких лекара, и ма да је био крепка састава ипак је четврти дан, 8. (21.) јуна о. г. подлегао операцији баш онога дана, кад је навршио равно 55 година живота, те завио у црну жалост своју добру супругу Даринку и двоје незбринуте деце: сина Милоша и кћер Милану. Покојни Пера беше озбиљне нарави, смишљен и разборит човек, поред тога вредан и савестан раденик на дому кога је својим трудом и радом подигао до угледне висине. Последњих година ушао је у јаван народни рад и колико се на том пољу показао вољан и брижан показује најбоље та околност, што је заузимао у политичној и црквеној општини угледно место одборника а пре две године поверио му је и председништво срп. правосл. црквене општине, које је он с пуним пожртвовањем вршио поред свог разгранатог трговачког посла. Бог да му душу прости!

Б Е Л Е Ш К Е.

П Р О С В Е Т А.

СРПСКА МИТРОПОЛИЈА.

Наш последњи нар. црквени сабор решио је, да се укине срп. учитељска школа у Г. Карловцу, и да се у место те школе отвори **реална нижа гимназија у Кореници** као најмногљуднијем крају српског православног живља у Лици. Како су наши автономни послови застали след познатих прилика, па се не зна, кад ће се ти закључци моћи остварити, решила се кореничка црквена општина и њено грађанство, да сами отпочну на том радити, и приступише прво прикупљањем новчаних прилога за ту цел без чега се не може ништа почети. И скупише у брзо 50.000 К у самом месту, те се обраћају и на осталу браћу и сестре из околине своје, да својим прилозима потпомогну како би се што пре подигла зграда и прибавиле друге потребе, да буде све спремно кад приспе време за отварање школе. На челу тог покрета стали су родољуби: посланик на срп. нар. цркв. сабору, г. Степа С. Калембер као председник, Пајо Тишма, као потпредседник и прото Михајло Стакић, на које треба и прилоге слати. Скупљање прилога одобрено је од високе земаљске владе.

Сомборска женска учитељска школа довршила је до Духова о. г. своје испите за школску 1906-7. годину. IV. разред исте школе похађала је 21 ученица, од тих су довршиле: четир с врло добрим успехом (Катица Бокшанова, Милева Главашка, Љубица Ковачевићева и Јованка Дада); са добрим успехом: шест; са довољним: две, а девет њих су упућене да понове испите.

Гор. Карловачка женска учитељска школа одржала је испите зрелости: 16. 18. и 19. маја по ст. кал. Од 27 кандидаткиња IV. разреда, које су приступиле испиту зрелости, проглашено је: 8 зрелим с одликом (Мара Вујић, Даница Вуковић, Милева Јањанин, Зорка Јолчић, Драгиња Крнић, Зорка Николић, Бојана Форишковић и Олга Шерблова), 14 зрелим с првим редом а 5 имају да поправе недовољну оцену.

Српска виша девојачка школа у Н. Саду имала је свега: 129 ученица, од тих је изостало 3, а остало до краја године 126. Од

ових је свршило 10 с одликом, 12 с врло добрим, 47 с добрим, 32 с довољним, 14 с недовољним и 2 са slabим успехом.

Српска виша девојачка школа у Панчеву имала је свега: 93 уписане ученице, 1 је изостала, а остало до краја године: 92. Од тих је свршило школу 8 с одликом, 24 с врло добрим успехом, 27 с добрим, 23 с довољним и 7 с недовољним.

Српска виша девојачка школа у Сомбору имала је свега: 50 ученица, од којих је 5 изостало у току године, а остало до краја: 45 ученица. Од ових је довршило школу: 8 с одликом, 13 с врло добрим, 14 с добрим, 5 с довољним и 5 с недовољним успехом.

У све три ове школе су ученице Српкиње православне вере, само у новосадској има 3 Хрватице, 1 Словакиња и 1 Русиња.

У срп. вел. гимназији у Нов. Саду уписано је било прошле школске 1906-7. г. 455 ученика а испитано је на крају године: 421 ученик. Од ових је добило из свију предмета врло добар успех: 17, добар: 82, довољан: 261, недовољан: 42, слаб: 14. — Од испитаних је било 384 Србина православне вере а 37 Несрба и то: 20 Хрвата, 9 Словака и Чеха, 3 Руса и 5 Немаца.

Србија. Материнско Удружење имало је свој други главни годишњи скуп 28. јануара о. г. под председништвом своје председнице г-ђе Саре Карамарковићке. Поред других предмета, које је тај скуп претресао, донео је један важан закључак, да поред свога рада око неговања деце нађене и сирочади отвори и »Школу за домаћинство«, у којој би се училе и спремале одличније српске кћери за домазлук, а сиромашније спремале за раденице и куварице у imuћнијим домовима. Ово је врло потребна установа за нас Србе са привредног и моралног погледа и желимо, да се што пре и оствари, а у какве је руке доспела ствар, надамо се, да нећемо дуго ни чекати на то. Поред оних сељачких оваких школа, што је отпочело заснивати по Србији Друштво за Народно Здравље, оваће школа за варошку децу још корисније утецати на здравствени, привредни и морални живот нашег интелегентнијег света у Србији.

Немачка. Г-ђа Клара Еберт држала је марта месеца о. г. у разним местима Немачке државе предавања о материнству. У сваком месту посветила је на то по неколико дана, јер мисли, да женскиње кад ступају у брак треба да су обавештене о свом властитом телу, о хигијени и неговању одојчади, да морају знати бар основне науке о васпитању, или, ако то не, онда да им се улије жеља да то бар читањем надокнаде. Цел је дакле овим предавањима поглавито та, да се младе женскиње спреме за разумне и здраве жене и добре матере. Добро би било, да овака предавања приређују и наши женски доктори, оне су у првој линији позвате, да о овим предметима говоре својим сестрама.

Африка. Наши сународници Срби, Хрвати и Словенци настањени су у већем броју у Александрији, великом трговачком граду у Мисиру, па су се решили, да за своју децу отворе тамо основну нар. школу, да им се деца не губе у туђини и не забораве свој матерњи језик. Али за тај подухват треба доста трошка, те се обраћају молбом на своје сународнике у Европи, да им помогну, да изведу своју замисао. — Све прилоге ваља слати на тајника те заједнице, г. Dru Phil. de Wolff — avocat à la Cour — Alexandrie-Egitto. Г. Волф је зет далматинског родољуба и заступника витеза Вуковића. Др. Волф је вредан и реван хрватски патриота и стоји у првим редовима тамо око бриге и напретка наших људи.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

Свежа јаја познају се по томе, ако се не мућкају кад се тресу, и ако је беланце чисто, кад га држиш спрам светлости. Ако метнеш на језик час вршак, час ширину, па су подједнако хладни, и онда је свеже, а ако је на ширини топлије, онда је давнашње. Ако га метнете у собни раствор од 5% па плива, није добро.

КЊИЖЕВНОСТ.

Заједница. Београдска учећа се омладина издаје од лане свој орган под овим насловом. У њему су оригинали и преводи за забаву и поуку. Издаје га Клуб Заједнице а излази у месечним свескама, од једног табака, а цена му је на годину: 2 динара, а на по године: 1 динар. Поједини бројеви: 0.20 дин. Власник је за клуб: Јаков А.

Алкалај (ул Кнегиње Љубице бр. 55.) а одговорни уредник: Никола Т. Димитријевић (Таковска ул. бр. 3.) Београд.

Радикали и срп. манастирска штампарија од Димитрија Руварца управитеља. Сремски Карловци. — Српска Манастирска штампарија 1907. 286.

„Отаџбина“. У Бањој Луци у Босни почео је изlazити јула месеца о. г. нов политични лист под овим насловом. Излази сваког петка на великом табаку. Власник и издавач је: Вукосав Груберовић и другови, а главни уредник је: П. Кочић. Цена је листу: 5 К а за Србију: 7 динара. Све, што се листа тиче ваља слати на адресу, »Отаџбине«.

Београд у слици и речи за малу Српчад, приредио наш сарадник: Чика Васа Љубисав, у књижевности: Др. Казбулбуц. Ова је књижица прештампана из „Голуба“, и намењена је српској деци и омладини. Згодна за премије о испитима и благданима. Цена по круне или 25 новч.

„Стармлади“. Изишао је и 5. број добро уређеног сатиричног листа »Стармлади«. Исти лист оштром сатиrom износи политичке прилике. Карикатурне слике су врло вешто израђене, да можемо слободно рећи, да их до данас у нашој сатиричној лектури није било, — а скоро у свима бројевима су слике колорисане (у разним бојама израђене) које је у нас такођер новина. Последњи број доноси у врло оригиналним сликама »Слободу говора на угарском сабору« — хашку конференцију мира и »новог бана у Троједници«. Ми лист топло препоручујемо нашим претплатницима — а цена му је врло умерена 4 круне на пола а 2 круне на четврт године. Претплата се шаље на администрацију „Стармладог« — Ujvidék.

Латинске сентенције, пословице и цитати. Скупио и превео Глиша Барусковић, професор у миру. Издава књижарница А. Пајевића (Св. Огњановића). Штампарија деон. друштва Браника. 1907. Цена 1.20 К (60 новчића).

Г. Барусковић попунио је овим делом једну велику празнину у нашој књижевности, која се осећала у школи и друштву. Колико је муке стало нашу омладину гимназијску, док је један или други цитат латински тражила и превела, колико пута је новинарима требао по који згодни цитат, да га употребе у својим расправама, колико пута се у друштву заподене разговор о једном или другом предмету, па не може да се сети човек згодне изреке. Сад је сасвим олакшано овом књигом;

а могу је читати и њом се сладити и сви други разумни људи, који мисле о срећи и бољитку своје и свога народа, јер ће наћи у њој поуке за сваки душевни покрет. Препоручујемо ову поучну лектуру нашем свету, неће се кајати за ону крајцару, што је издао за ову књигу.

Ишла је из штампе књига: „Синовац“, оригиналан роман † Димитрија Радовића, свештеника, II. издање, 11 штампаних табака, стаје 40 новчића, са поштарином 5 новчића више, које се у поштанским маркама послати може.

Ово је врло леп занимљив роман, који је ево и по други пут штампан, јер се врло радо тражи. Добити се може у књижарници М. П. Павловића и Сина. Versecz.

Песме Васе Живковића изашле су из штампе. Издање је укусно а књига износи преко 18 штампаних табака. Осим свих песама Живковићевих са критичним додатком, имају у књизи ови чланци: Биографска слика песникова од М. Ђурчина. Књижевни портрет Живковићев од Јов. Скерлића. Успомене на Васу Живковића од Тодора Стеф. Виловског. О преводима В. Живковића од М. Ђурчина и Ноте уз песме које се певају од Мите Топаловића. Књига стаје 3 динара (круне), лепо укорићена и на нарочитој хартији пет динара (круна). Новац треба послати поштанском упутницом на С. Б. Цвијановића књижара у Београду (Кнез Михајлова ул. 22.) или (за Аустро-Угарску) књижари Браће Јовановића у Панчеву.

О Д Г О В О Р И.

Новосељанкама јављамо, да се гђа Савка Суботићка налази сада у Београду, и може јој се писати тамо на њену адресу с додатком: „Код Позоришта“.

М. Ј. Т. у С. Свиди ми се, можете продужити. Доћи ће на ред доцније.

Јавна захвала.

Госпођа Јулијана П. Тадића из Београда, изволела је подарити Добротворној Задрузи Српкиња Панчевачких 100 круна. На овом племенитом дару изриче се уваженој госпођи овим путем наша најтоплија захвалност, а у смислу друштвених правила уврстиће се у ред задружних добротвора.

Из седнице управног одбора Добротворне Задруге Српкиња Панчевачких, држане у Панчеву 23. маја 1907.

В. Летићева,
перовођа.

Јелисавета Теодоровић,
потпредседница.

Јавна захвала.

Господин Вељко Константиновић умир. држ. учитељ, изволео је подарити Добротворној Задрузи Српкиња Панчевачких 100 круна. На овом племенитом дару изриче се уваженом господину овим путем наша најтоплија захвалност, а у смислу друштвених правила уврстиће се у ред задружних добротвора.

Из седнице управног одбора Добротворне Задруге Српкиња Панчевачких, држане у Панчеву 23. маја 1907.

В. Летићева,
перовођа.

Јелисавета Теодоровић,
потпредседница.

ЈАВАН РАЧУН.

О с лу Добротворне Задруге Српкиња Карловкиња, држаном 10. (23.) фебруара 1907. год.

Примање: прилози и улазнице 181 К — ф.
Издавање 52 „ 40 „
Чист приход 128 „ 60 „

Добровољне прилоге приложише по 6 К гђа Милева уд. Др. Гојковић. Н. Радовановића, по 5 К: г. Ђорђе Поповић, гл. шк. реф. Ј. Станковић, Др. М. Михајловић, др. Лаза Поповић, Божидар Филиповић, Мита Коњевић, Јован Гавриловић парох и посланик. По 4 К: Франа Фридрих, Илија Добродолац. По 3 К: гђа Марија Јовановић, г. официри, Милан Недељковић професор, Љубица Јовановић-Маливук, Стева Јанковић, Димитрије Коплић капелан, Марко Поповић, Никола Максимовић. Душан Милић градоначелник, Драгољуб Маринков, Владоје Спасојевић, Др. Вукичевић. По 2 К: Васа Вујић, Н. Радовановић, Паја Глончарски, Милка Веселиновић, Ђура Геренчевић, Н. Балугчић, Вељко Радовић, Н. Капамаџија, Шаца Николић, Емилија Чокић, Н. Малетић, Софија Бајин, М. Теодоровић, Јован Живковић професор богословије, Милета Шајковић, Стеван Симеонович-Чокић, Милош Нинковић, Божидар Јеремић професор богословије, Н. Максимовић, Милан Георгијевић, Др. Н. Кенгелац, Ђорђе Ракић, Катарина Бурна, Н. Матејић, Јелена Лазич, Глигорије Лазич професор. По 1 К: Маца Сомборац, Мила Чобанић, Јелена Вуцелић, Марко Бурна, Миленко Симоновић, гђица Димитријевић, г. Богословићаци 30 К.

Свима овим племенитим приложницима као и свима посетиоцима забаве, изриче се овим путем најтоплија захвалност.

Сремски Карловци, 12. (25.) априла 1907. г.

Ружица Вујић
благајкиња.

Милева уд. Др. Гојковић
председница.

ЈАВАН РАЧУН.

На одело сиротој школској деци, које је »Женска Добротворна Задруга« на да дан материца; заодела приложише:

По 20 К: г. г. Јулијана Јовановић из Ст. Бечеја, Милева Дунђерска, Зорка Дунђерска, Софија Ст. Манојловића.

По 10 К: Ружица Ј. Бекић, Еуфрозина Павловић, Марија Мл. Гаванска.

По 5 К: Ана Ђорђевић, Иса Ивановић, Мара Л. Гаванска, Елза Дунђерска, Софија В. Загорица.

По 4 К: Милева Гаванска, Милица Гаванска, Јелица Николић, Евица Г. Манојловић, Даринка Манојловић, Сима Мајински, Душан Јаснић, удов. Наста Дињашка.

По 3 К: Марија Филип, Софија Рунић, Вукосава Јаснић, Мита Лекић, Софија Шосбергер, Љубица М. Манојловић, Милица Хаџић, Катарина Манојловић.

По 2 К: Јулка Јанковић, Славка Мајинска, Емилија Дињашка, Марија Н. Николић, Јулка Плавшић, Стеван Настић, Софија Павловић, удов. Катица Каћанска, Маркус Бергерка, Јуца Кулачина, Вата Попсавина, Васа Нићин, Мара Иванић, Ленка Нићина, Јела Дебелачка, Љубица Јанковић, Мила Јанковић, Јелка Пивничка, Пелица Миковић, Љубица Миљинова, Љуба Лекић, Драгиња Миљинова, Јуца Јојина, Ленка Г. Каћанска, Персида Белић, Даринка Димитријевић, Ана Продановић, Мара Т. Јанковић, Тоша Хаџић.

По 1 К: Љубица Стојшић, Марија Кишдобранска, Јулка Н. Сивачка, Ангелина Вујић, Марија Зурковић, Мила Срђанова, Катица Кишдобранска, Љубица Ковачевић, Марија Пивничка, Евица Пивничка, Стевка Каћанска, Милица Шијачић, Марица Туторова, Ната Сивачка, Лепосава Илић, Ана Парошка, Јулка Дебелачка, Милица Мирић, Миљивој Загорица, Ана Девечерска. Неца Дунђерски.

По 50 филира: Ева Јојина.

„ 40 „ „ Ракила Белић.

„ 30 „ „ Мита Симин.

Софија Продановић, одело за једну девојчицу.

Свима прилагачима изјављује своју највећу благодарност »Добротворна Задруга Српкиња Сентомашкиња«.

У Сентомашу 16. (29.) априла 1907. год.

Озрен Загорица
тајник.

Зорка Дунђерска
председница.

Рачунски извештај

о вечерњој забави добротворне задруге Српкиња у Вел. Бечкерек у беле покладе 1907. год.

І. Примање:

а) од улазница 380'—

б) од добровољних прилога 438'60

в) од срећака 662'—

Свега 1480'60

ІІ. Издавање 356'—

ІІІ. Чист добитак Свега 1124'60

Добровољних прилога дароваше следећа господа и госпође по 40 кр. Јосиф Ковач; — по 12 кр. Павел Мађари прота, по 10 кр. Др. Эрне пл. Винцехиди вар. вел. бележник, Др. Имре Варади посланик на зем. сабору, Марк Хиртенштајн, Марија Савић из Тешња Босна, Геза Штајницер; — по 8 кр. Др. Виктор Полак, Душан Ковачевић из Аде; — по 6 кр. Иван Мучалов, Олга Веновић, Ема Др. Ђорђевића, Др. Шаму Манголд; по 5 кр. Јоца Димитријевић Н. Ђорфашић, Др. Золтан Перишић градоначалник, Јосиф Хилер и синови, Стеван Олдал, Н. Фридман, Јосиф Балети, Јосиф Келнер, Др. Деже Нађ, Др. Ђула Штајнер, Штрасер и Кениг, Др. Мор, Ивањи, Ђока Ристић, Калноки и Симон, Јованка Пороска по 4 кр: Амалија Мучалов, Шандор Енгел, Шома Сајевић, Гедеон Ковач, Н. Левиница, Херман Манголд. Н. Лучићка, Имре Курлендер, Б. Клајновица, Паула Винтер, Миша Бенкович по 3 кр: Фроза Др. Павловића Сентомаш, Др. Хендлер, Др. Хајнерман, Тоша Радојчић, Ђула Шемшеји, Др. Мита Кироје, Др. Тома Крал, Др. Армин Лефлер, Исидор Клајн, Фрајнд и син, Ајзенштетер и Сопр. Др. Ејбеншиц; — по 2 кр. Љубица Поповић, Која Поповић-Пеци, Н. Радичев, Н. Полак, Јоца Завишић, Ђула Бек, К. Кличеовица, Баш Апот, Јулиус Темер, Ш. Кишовица, Карло Холендер, Марија Тунер, Сима Ковачевић из Аде, Стефан Стефановић, Др. Гутман, Н. Илићка Томашевац, Наталија Алексић, Ђура Венер, Петар Галер, удов. Месниковица, Хајнрих Гринцвајг, Бенце и син, Е. W., Франц Вилхелм, Имре Мезник, Јован Шнајдер, Марко Штрелингер, удов. Филковића, Н. Клајн, Ђ. Клајновица, Др. Шандор Робичек, А. Олдаловица, Г. Др. Менцера, Антал Болесни, Екштајн и син, удов. Каделсбургеровица, Манојло Попер, Еден Ковач, Берталан Јонас, Деже Мелкун, Руди Прандел, Браћа Бено, Рудолф Фрај, Мориц Клајн, Јован Билиц, Др. Дукес, Ј. Францковица (Н. Н.) А. Гривовица, Др. Јосиф Голдман, Султана Димшић, Др. Эрне Ажаи, Н. Штајнер, Кеп. Славиковски, Др. Лудвиг Хајдекер, Артур Гуковина, Лајош Ласло, Лаура Мајер, А. Келеровица, К. Залановица, по 1 кр. 60 п: Лаза Краљев, по 1 кр: Мор Вајс, Карл Сон, Л. Чучнеровица, Љуба Лукић, Вилмош Екштајн, Н. Кишовица, Бела Рожа, Ј. Дечиница, Шандор Ковач, Н. Флајшер, Н. Н. — Павел Шајрих, Антал Пражак, Мор Финкелштајн, Најсер и Голдшмит, Имре Конколи, Н. Вајтершан, по 50 пот: Шандор Секулић, Н. Лукинић.

Свима приложницима изричемо овим најсрдачнију захвалу.

У Вел. Бечкерек у 19. априла 1907.

Сава Клее
тајник.

Марија Кунусаровић
председница.

Издајемо сада 7. и 8. број за јули и август о. г., те за то се овај број с неколико дана одоцнио. Уредн.